

“Man måste visa hänsyn även om man inte tycker om dem”

- vargfrågan i glesbygden

Kandidatuppsats i statsvetenskap

Författare: Elinor Elovsson

Handledare: Per Viklund

Jönköping Spring 2011

Kandidatuppsats i Statsvetenskap

Titel: "Man måste visa hänsyn även om man inte tycker om dem" - vargfrågan i glesbygden

Författare: Elinor Elovsson

Handledare: Per Viklund

Datum: Våren 2011, Jönköping

Ämnesord: Rovdjurspolitik, vargen, konflikter, landsbygd

Sammanfattning

Vargen fridlystes 1966 och var i det närmaste utrotad i Sverige. Vargens återetablering är ett känsligt ämne som om och om igen skapar debatter. I valet 2010 fick rovdjurspolitiken stort utrymme i den lokala politiken, där licensjakten var en viktig fråga. Även i den senaste debatten när det kommer till vargfrågan, handlar det om licensjakten på varg. Denna debatt delar Sverige i två läger. Europeiska Unionen har kritiserat Sveriges rovdjurspolitik, särskilt när det kommer till vargfrågan. Sverige har nu två år i rad genomfört licensjakt på varg, år 2010 och 2011.

Syftet med denna uppsats i statsvetenskap är att med hjälp av debatten om licensjakten på vargen i Sverige, med fokus på EU's kritik, kort undersöka orsakerna till den konflikt som uppstått mellan människa och rovdjur men även mellan Sveriges regering och EU. Detta skall även jämföras med Lipset & Rokkans teori om konfliktstrukturer, för att se vart dessa konflikter passar in. Uppsatsen kommer även att använda sig av intervjuer för att undersöka Sveriges försvar av policyn om licensjakten.

Intervjupersonerna är hämtade från en glesbygdskommun, och från berörda klasser i frågan. Uppsatsen börjar med en översikt av vargen som rovdjur, över det utvalda undersökningsområdet, samt kring konflikt historiken. I undersökningsavsnittet framkommer resultatet av de intervjuer som gjorts.

Det framkommer i undersökningen att konflikterna är delade utefter tre axlar i Lipset & Rokkans modell. Vad som ligger bakom dessa konflikter är i grund och botten en misstro mellan sidorna i konflikten. När det kommer till licensjakten så är den ett första steg i att skapa acceptans för vargen i våra skogar, men det finns definitivt utrymme för en kompromiss.

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	2
<i>1. Inledning</i>	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.2.1 Avgränsningar:.....	5
1.3 Metod	5
1.3.1 Beteendansatsen.....	5
1.3.2 Semi-strukturerade intervjuer:.....	6
1.3.3 Urval:.....	6
1.3.4 Genomförande:.....	7
1.3.5 Validitet.....	7
1.4 Disposition	7
<i>2 Lipset & Rokkans cleavages structures</i>	8
<i>3. Historia</i>	9
3.1 Malung-Sälens kommun	9
3.2 Vargen	10
2.3 Konflikten mellan människa och varg	11
2.4 Licensjakten	11
3.5 EU's kritik	13
3.6 Sammanfattning	14
<i>4. Undersökning</i>	15
4.1 Grupp 1: Politiker	15
4.2 Grupp 2: Jägare & Vargspårare	17
4.2.1 Jakten och vargen:.....	17
4.2.2 Jägarnas syn på politiken:.....	17
4.2.2.1 Lokalpolitiken.....	18
4.2.3 Andra rovdjur.....	18
4.2.4 Konflikten:.....	19
4.2.5 Förändringar.....	20
4.2.6 Licensjakten.....	21
4.3 Grupp 3: Hundägare	22
4.4 Grupp 4: Fäbodbrukare & Lantbrukare	23
<i>5 Slutsats</i>	25
5.1 Slutdiskussion med egna observationer	26
<i>Referenser</i>	28

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I senaste valet 2010 var rovdjurspolitiken en aktuell fråga som fick stort utrymme i den lokala politiken. Många av de lokala partierna i Malung-Sälens kommun hade en åsikt och denna marknadsfördes i alla reklamblad som lämnades ut till väljarna. I de lokala partiernas reklamutskick så nämndes vargfrågan av majoriteten av partierna, vargfrågan kom även högt upp på deras agenda. Alla partier hade samma ståndpunkt när det kom till vargfrågan och det var att licensjakten skulle vara kvar och att jägarna skulle få mer rättigheter.

Att inget av partierna hade en avvikande åsikt behövde undersökas. Under en vandring runt byn så ifrågasattes denna åsikt i alla partiers valtält. Det blev heta diskussioner och ingen av partierna hade en tanke på att det kunde finnas väljare som kunde ha en annan åsikt. I de diskussionerna som uppstod började en debatt om en form av kompromiss framträda, och detta tillsammans med Europeiska Unionens (EU) kritik av Sveriges rovdjurspolitik när det kommer till just vargfrågan, gör detta ämne högaktuellt.

Lipset & Rokkan utvecklade en modell för konflikter när det kommer till röstningsbeteende, men denna modell kan även anpassas till konflikten med vargen.

Vargen var i det närmaste utrotad i Sverige på slutet av 1800-talet. På 1990 talet kom vargen tillbaka, och dess återetablering i Sverige är ett ämne som om och om igen skapar debatter. Den senaste debatten handlar om licensjakten på varg. En debatt som delar Sverige i två, som detta citat från Sveriges Radios undersökande program Kaliber visar: "Vargfrågan splittrar Sverige i stad och landsbygd. Nästan varannan person i de fem varglänen tycker att det finns för många vargar. Men storstadsborna tycker precis tvärtom, mer än varannan anser att vargarna är för få" (SR Kaliber). När det kommer till vargfrågan så är varghatet i glesbygdskommuner djupt rotat, mycket av detta kan ledas till befolkningens okunnighet (Guillou, 2008). En annan aspekt av debatten är att vargstammen är kraftigt inavlad, detta eftersom basen för avel har legat på de få par som kom på 1990-talet (Miljödepartementet, 2009).

1.2 Syfte och frågeställningar

Sverige har nu två år i rad genomfört licensjakt på varg, år 2010 och 2011. Den senaste jakten 2011 genomfördes trots hård kritik från EU's miljökommissionär Janez Potocnik. Därför skall denna uppsats försöka utvärdera vilka effekter licensjakten har fått på det folkliga stödet för varg, och fungera som en forskningsrapport, eller i annat fall lägga grunderna till en mer omfattande forskningsrapport.

Syftet med denna kandidatuppsats i statsvetenskap är att med hjälp av debatten om licensjakten på vargen i Sverige, med fokus på EU's kritik av Sveriges genomförande av licensjakten, kort undersöka orsakerna till den konflikt som uppstått mellan människa och rovdjur men även mellan Sveriges regering och EU. Detta skall även jämföras med Lipset & Rokkans teori om konfliktstrukturer, för att se vart dessa konflikter passar in. En undersökning av Sveriges försvar av policyn om licensjakten, kommer att göras genom att i intervjuer

undersöka om detta försvar är godtyckligt. Främsta fokus i denna uppsats kommer dock att ligga i att skapa förståelse för konflikten som finns på glesbygden när det kommer till vargfrågan genom intervjuer, och hur de politiska beslut som fattas påverkar de utvalda undersökningsgrupperna i det valda undersökningsområdet.

Frågeställningar:

- Vad ligger till grund för konflikterna?
- Vart ligger dessa konflikter i Lipset & Rokkans modell över konflikter?
- Vilka effekter ger licensjakten på det folkliga stödet för varg?
- Stämmer undersökningen överens med Sveriges försvar av vargjakten?

1.2.1 Avgränsningar:

Eftersom motsättningarna inom vargfrågan är stark i glesbygden där vargen oftast finns, så kommer denna uppsats att fokusera sin undersökning på en glesbygdskommun. I 2011 års licensjakt blev Dalarna tilldelade sex vargar att skjuta, vilket tillsammans med Värmland som även de fick tilldelade sig sex vargar, var flest vargar i Sverige. Därför har jag valt att undersöka Dalarnas näst största kommun: Malung-Sälen. En annan anledning till att jag väljer Malung-Sälen kommun är att inplantering av vargar kommer ske på ställen där det finns mycket vildmark och liten befolkning, en glesbygd stämmer väl in på en sådan beskrivning. Därför kommer frågan fokuseras på syftet, och bara på Dalarnas näst största kommun. Ytterligare en anledning till att Malung-Sälens kommun är det valda undersökningsområdet är den lokala kännedom forskaren har när det kommer till denna kommun.

En stor intressegrupp i vargfrågan är samerna, och i många av intervjuerna nämns samerna och renbeteslandet. Men denna uppsats kommer inte att ta med samernas synpunkter, eftersom dessa inte finns i det valda undersökningsområdet. Däremot är det väsentligt att nämna att de är en stor intressegrupp när det kommer till rovdjurspolitiken.

1.3 Metod

Denna uppsats kommer att bygga på den vetenskapliga inriktningen hermeneutiken, tolkningsläran, som för samhällsvetenskapen är viktig eftersom "det är skillnad mellan fysiska och sociala fenomen" (Halvorsen, 1992, s.14).

Metoden som kommer användas är en kvalitativ studie. Dessa studier kan göras på olika sätt men gemensamt för dem är att skapa en djupare förståelse (Bryman, 2002, s.250).

Den kvalitativa metod som kommer att användas främst i denna uppsats är att genom semi-strukturerade intervjuer skapa förståelse över problematiken, för att komma fram till om Sverige har ett giltigt försvar gentemot EU när det kommer till kritiken av licensjakten.

Det kommer även göras en kvalitativ studie av relevant litteratur för att skapa förståelse kring problemet.

Ansatsen som valts för denna uppsats är beteendeansatsen, eftersom denna uppsats främst fokuserar på intervjuer med människor för att på så sätt ta reda på vad som ligger bakom konflikten, men även ta reda på hur de politiska besluten om licensjakten har påverkat människorna i det utvalda undersökningsområdet.

1.3.1 Beteendeansatsen

”Robert A Dahl, inflytelserik Yaleforskare, säger i en uppsats från 1961: ”Historiskt sett var 'beteendeansatsen' en proteströrelse inom statsvetenskapen. Genom den användning termen fick från deras sida som var anhängare av den nya ansatsen, kom ordet ”beteendeansatsen” liksom termen ”politiskt beteende” att förknippas med ett antal statsvetare, främst amerikaner, som delade en stark känsla av missnöje med resultaten i den gängse statsvetenskapen, särskilt de historiska, filosofiska och institutionsbeskrivande ansatserna, och hade en gemensam tro på att man skulle kunna finna eller utveckla andra metoder och ansatser /.../ Dahl hävdar vidare i sin uppsats att beteendeansatsen främst kan ses som ett försök att anpassa den empiriska sociologins arbetsmetoder på politiskt - vetenskapliga problem /.../ Insikt om vikten att studera politiskt beteende som process och system”/.../ Världsbildshypotesen i det här fallet: ”beteende” sätts i främsta rummet, ”beteende” summerar sig till ”beteendeprocesser” och ”beteendesystem”. ”Politik” är ett sådant system” (Sunesson, 1974).

”De som förespråkar denna ansats menar att den demografiska ansatsen gör hopp mellan input och output utan att ta hänsyn till de processer som finns emellan. Vidare menar de att själva beteendet är viktigt att undersöka eftersom beteendet är den faktor som antas ha störst inverkan på hur styrelsen fullgör sina uppgifter (i denna uppsats handlar det om hur politiker fullgör sina uppgifter, eftersom väljarbeteendet påverkar politiken). Beteendeansatsen kan dock kritiseras för att vara empiriskt driven, fragmenterad och sakna en enhetlig teoretisk grund” (Ahlberg, 2010). Trots detta är denna ansats vald därför att främsta syftet med denna uppsats är att skapa förståelse. Slutdiskussionen med egna observationer passar in på denna ansats.

1.3.2 Semi-strukturerade intervjuer:

”Forskaren har då en lista över förhållandevis specifika teman som ska beröras, men intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt /.../ Huvudsaken med denna form av intervjuer är att intervjuprocessen är flexibel /.../ Personer kan även intervjuas flera gånger, fokus ligger på att få fylliga och detaljerade svar” (Bryman, 2002, s.300-301).

1.3.3 Urval:

Sex samhällsgrupper av intresse för undersökningen har valts ut. Dessa listas här nedanför och grupperas in i fyra intressegrupper. Anledningen till varför dessa sex grupper är intressanta för undersökningen förklaras även nedan.

Grupp1:

- Politiker, från Malung-Sälens kommun och de är tagna från alla partier, alla åldrar och båda kön. Detta för att klargöra en positionering av vart de olika lokala partierna står, och därför få en klarare bild över den lokala rovdjurspolitiken, med inriktning på vargen.

Grupp2:

- Jägare: från Malung-Sälens kommun. Dessa kommer vara både hundägare som använder sina hundar i jakt, även jägare som fått sina hundar dödade av varg. Tills sist engagerade jägare utan hund. Detta blir en stor grupp, som valts ut för att de är en av de samhällsgrupper som vistas mest ute i naturen, och därmed utsätts för konfrontationer med varg. Därför blir denna grupp viktig för mitt arbete.
- Vargspårare. Dessa har valts ut för deras kunskap om vargen.

Grupp3:

- Hundägare: I Malung-Sälens kommun som är aktiva med sina hundar och därför vistas mycket ute i naturen, utan att vara jägare.

Grupp4:

- Fäbodägare i Malung-Sälens kommun. Dessa för att deras djur går lösa i skogen.
- Lantbrukare i Malung-Sälens kommun, som har sina djur inhägnade. Fäbodägare, och Lantbrukare tillhör samma grupp, men på samma gång speglar de varandra. Därför tas båda dessa grupper synsätt med.

Politikerna kommer att väljas ut för deras kunskap om partiets ståndpunkt. Därför kommer partiernas ordföranden att tillfrågas, sedan kommer den person som ordförande anser har störst kunskap om vargfrågan i deras parti intervjuas.

När det kommer till de andra urvalskategorierna, kommer första personen som intervjuas vara en "personlig kontaktperson" inom de olika grupperna. Dessa kommer att vara valda för deras yrke/intresse inom de olika intressegrupperna, och för deras kunskap när det kommer till vargfrågan. Därefter tillämpas snöbollsmetoden. Snöbollsmetoden innebär att personen som intervjuas ger förslag på nästa person att intervjua (Bryman, 2002, s.115-117).

1.3.4 Genomförande:

Intervjuerna har skett antingen genom möte med intervjuobjektet i fråga, eller genom telefonsamtal där intervjun i båda fall transkriberats. Några av intervjuerna har även bandats. Intervjuerna har tagit mellan 20 minuter till 2 timmar. Däremot har det varit svårt att få folk att vilja prata om frågan. Några av intervjuobjekten har även läst igenom transkriberingarna för att godkänna att dessa visar deras åsikter korrekt, och i dessa fall har bara vissa förtydligade av texten skett.

1.3.5 Validitet

"Validiteten innebär att det skall vara möjligt att göra om en undersökning, och genom att göra samma saker, skall man få fram samma resultat /.../ Ett argument mot kvalitativa intervjuetoder är att det är svårt att få fram samma resultat igen. Detta är för att kvalitativa

studier används som en samhällsvetenskaplig metod, och ett socialt samhälle är under konstant förändring, så vid en annan tidpunkt skulle en undersökning kanske visa på andra resultat. Därför måste en forskare som gör om undersökningen gå in i samma sociala roll som originalforskaren, annars kan den andra forskaren inte jämföra sina resultat med originalforskaren” (Bryman, 2002, s.257).

1.4 Disposition

Språket som används i denna uppsats kommer att vara populärvetenskapligt. Anledningen till detta är som språkvetaren Siv Strömquist nämner i sin bok, ”Uppsatshandboken”, på grund av sitt ”direkta läsartilltal” (2006, s.19). Denna uppsats är skriven för att alla skall kunna läsa den, inte bara akademiker.

Det inledande stycket under rubriken **Inledning** handlar om hur uppsatsen i sig är uppbyggd, varför den skrivits och hur man har gått tillväga. Efter detta kommer rubriken **historia**. Denna är omfattande eftersom det är viktig information som behövs för att förstå undersökningen, så det är en bakgrund för undersökningsavsnittet. Historieavsnittet kommer även att användas till att jämföra med undersökningen i uppsatsens slutsats.

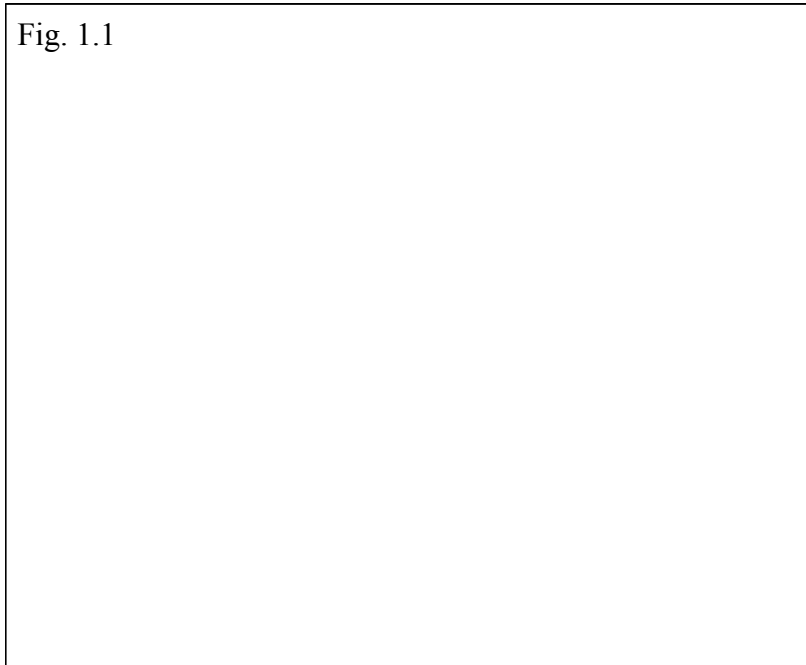
Sedan kommer undersökningsavsnittet, där undersökningens olika aspekter sammanställs, uppdelat i de fyra intressegrupperna. Av dessa kommer gruppen jägare att vara störst, eftersom flest jägare var intervjuade, och de är en stor intressegrupp när det kommer till frågan om rovdjurspolitiken. Därför kommer undersökningen med jägarna att vara uppdelad i flera undergrupper, för att det inte skall bli för tungt att läsa.

Uppsatsen avslutas med slutsatserna och en slutdiskussion, där det utöver resultatet av undersökningen kommer att diskutera om det finns utrymme för någon form av kompromiss. I detta avsnitt tas även forskarens egna observationer upp som en del i beteendeanalysen.

Webbadresskällorna är angivna på det sättet att inom parentes står webbkällans namn angivet. Sedan i referenserna står webbadressen och även när den informationen är hämtad.

2 Lipset & Rokkans cleavages structures

Lipset & Rokkan var två samhällsforskare som i sina undersökningar om konflikter och röstningsbeteende kom fram till att det finns lika mycket konflikter som det finns människor, men dessa konflikter kunde delas in i fyra grupper, efter denna modell:

Med deras egna ord visar den: "Vårt förslag är att de centrala konflikter och deras politiska uttryck kan placeras i ett tvådimensionellt utrymme [visas i Fig. 1.1].

I denna modell representerar den vertikala linjen **l-g** en territoriell dimension av den nationella konflikt strukturen och den horisontala linjen **a-i** visar en funktionell dimension" (Lipset & Rokkan, 1990, egen översättning). Vilket betyder att på den lodräta linjen **l-g** ligger konflikterna som i sin natur handlar om vem som bestämmer. På den vågräta linjen **a-i** hamnar konflikterna som handlar om vad vi tror på och hur vi fördelar resurserna i samhället.

"Längst ut på l-axeln finner vi de strikt lokala oppositionerna till intrånget av de dominanta nationella eliterna och deras byråkrati: de typiska reaktionerna av periferiregioner (regionerna som ligger i utkanten, ex. landsbygd), på pressen av centralisering, standardisering, och rationaliserings maskineriet av nationsstaterna" (Lipset & Rokkan, 1990, egen översättning). På denna axeln hamnar konflikterna som handlar om hur regionerna i utkanten av länderna reagerar på hur landet styrs med fokus på städerna. Detta i sin tur kan även visas i kommuner, där småorter i utkanten av kommunen reagerar på beslut tagna i huvudsorten. På grund av att fler och fler flyttar in mot huvudorterna/städerna, där de flesta besluten tas, så reagerar utkanterna med att känna sig förbisedda och att alla beslut tas utan kunskap, och utan hänsyn till dem som fortfarande vill leva kvar i utkanterna, bl.a. när det kommer till lokaltrafik, budgetsatsningar, o.s.v.

”Längst ut på **g**-axeln hittar vi konflikter inte mellan territorier, utan över kontrollen, organisationen, målet och politiken av systemet på det stora hela. Detta kan vara konflikter mellan eliter som tävlar om makten, men dessa kan även spegla mer djupgående olikheter i hur man ser på nationen, inrikes prioriteringar, och icke nationella strategier” (Lipset & Rokkan, 1990, egen översättning). Denna axel behandlar konflikter som är mellan de styrande, som exempel kan nämnas mellan kommunledning och regeringen, och mellan regeringen och de styrande i EU. Detta kommer från att någon annan högre upp bestämmer din budget och vad den budgeten borde bestå av. Den handlar även om att beslut som tas av någon i en ledande befattning, kan överklagas och avslås från en annan i en ledande befattning högre upp i hierarkin.

”Längst ut på **a**-axeln hittar vi de typiska konflikterna om kortsiktiga och långsiktiga fördelningar av resurser, produkter och fördelar i ekonomin: konflikter mellan producent och köpare, mellan arbetare och ägare, mellan låntagare och långgivare, mellan hyresvärd och hyresgäst. Dessa konflikter löses oftast genom rationellt förhandlande, och genom universala regler om fördelning” (Lipset & Rokkan, 1990, egen översättning). På **a**-axeln landar de konflikter som handlar om resurser, om vem som har rätt till vad, t.ex. i budgetuppdelningar, eller vem som har rätt att bruka jorden, o.s.v. Nämt ovan finner man att dessa konflikter är oftast enklast att lösa, genom t.ex. lagar eller kontrakt. I vissa fall dock kan dessa konflikter vara svår lösliga, som i denna uppsats när motståndarsidan är ett djur och därför inte kan resonera rationellt, eller följer samma lagar som vi.

”Längst ut på **i**-axeln hittar vi de typiska ”vän - fiende” motsättningarna av tätt sammanslutna religiösa eller ideologiska rörelser mot det omgivande samhället. Dessa konflikter handlar idag om etik och över tolkningen av historia och mänsklighetens öde, kommunikationen flyter inte längre fritt över klyftorna utan är reglerade för att skydda rörelsen mot orenheter och kompromisser” (Lipset & Rokkan, 1990, egen översättning). I denna uppsats ses **i**-axels konflikter om ideologier som motsättningar när det kommer till åsikter. Åsikter och vad man som person anser är sant kan ses som vad man tror på. I denna uppsats kommer därför ideologier att behandlas lika med åsikter.

Ur detta kan man urskilja 4 huvudkonflikter

- Lokal – Nationell – **i**-axeln

Lokal står för befolkningen i utkanterna av ett land eller en kommun. Nationellt står för dem som styr. Alla konflikter som har dessa motpoler på varsin sida om konflikten passar in här, t.ex. när invånare i utkanten av en kommun protesterar mot beslutet från kommunledningen att ställa en staty i deras by.

- Center – Periferi – **g**-axeln

Center är de styrande högst upp i en hierarki. Periferi är de styrande längre ner i en hierarki. Konflikterna som passar in på denna axel är de konflikter som har tävlande eliter på varsin sida om konflikten, t.ex. Sveriges regering bestämmer att vi skall ha jordgubbsplockning, EU anser att detta bryter med bestämmelser de har bestämt och Sverige har godkänt, och därför anser EU att de kan avbryta våran jordgubbsplockning.

- Tagare – Givare (Ekonomi) - a-axeln

Tagare i detta fall är den som drar nytta av resursfördelningen. Givare är den som bidrar med resurserna i fördelningen. De konflikter som hamnar på denna axel är motsättningar mellan dessa grupper. Den som drar nytta av resurserna vill så klart ha den bästa affär möjligt, medans den som bidrar med resurser vill ha tillbaks dessa och gärna lite extra för att de ställde upp med resurserna. Konflikter uppstår oftast som et resultat att ena sidan känner sig lurad eller att andra sidan får mer än den andra. Ett exempel på detta är när banken lånar ut pengar till en låntagare för att denne skall köpa ett hus.

- Ideologi – Samhälle – i-axeln

Ideologi står i detta sammanhang för åsikter, annars står de för vad människan tror på. Samhälle står för vad majoriteten i det omgivande samhället tror på. Ett bra exempel på detta är byggnationen av en moské i centrala Borlänge och konflikterna denna har lett till (DT).

3. Historia

I detta avsnitt kommer det att finnas en beskrivning av Malung-Sälens kommun, en presentation av vargen som djur, en kort genomgång om konfliktens början, licensjakten 2010 och 2011 kommer att beskrivas, och en genomgång av EU's kritik mot Sverige och även Sveriges försvar.

3.1 Malung-Sälens kommun

Bild1 (Malung-Sälen)

Malung-Sälens kommun är belägen i Västra Dalarna. Dessa två citat av natur- och vetenskapsjournalisten Henrik Ekman visar varför rovdjurspolitiken är en viktig fråga, speciellt i Dalarna, och det visar även på den underliggande och pågående konflikt som finns mellan "vargentusiaster" och "varghatare": "I Dalarna har jägarna ett mycket starkt inflytande på lokalpolitiken" (Ekman, 2010, s.274). "Den borgliga alliansen band sig redan i valrörelsen för att tillåta jakt på varg. Detta var ett vallöfte, och det gav utdelning i varglänen /.../ Väl så viktigt att regeringen går klagande värmlänningar och dalmasar till mötes /.../" (Ekman, 2010, s.268-269). Han säger vidare att vargmotståndet är högt i dalarna. Motståndet ligger i en konflikt mellan det lilla samhället och storstaden: "glesbygdens människor får inte längre vara delaktiga i beslut som rör deras närmiljö. Även den processen sköts i något höghus i Stockholm" (Ekman, 2010, s.307).

Malung-Sälens kommun är en liten kommun befolkningsmässigt men stor ytmässigt. Med sina lite mer än 10 000 invånare kommer Malung-Sälens kommun på 208:e plats av 290 när det gäller befolkning. I Dalarna ligger kommunen på plats elva av femton. När det gäller ytan ligger Malung-Sälens kommun på 30:e plats i Sverige av 290 med sina 4339 kvadratkilometrar. I Dalarna ligger kommunen på plats två av femton.

Det politiska läget i Malung-Sälen ser ut på detta sätt:

"Kommunfullmäktige har 39 ledamöter fördelade på:

- Socialdemokraterna: 15
- Moderaterna: 9
- Vänsterpartiet: 5
- Centerpartiet: 3
- Malung-Sälenpartiet: 3
- Folkpartiet: 3
- Sverigedemokraterna: 1

(S), (V) och (C) har majoritet i kommunfullmäktige" (Malung-Sälen, 2011).

Sverigedemokraterna har dock ingen representant och därför är den stolen tom (Malung-Sälens 2011, SCB).

3.2 Vargen

För att bäst beskriva vargens natur kommer här ett citat av naturforskaren, och författaren av populärvetenskaplig litteratur Erik Lindström: "Att leva av rov kräver snabba beslut och en utpräglad förmåga att lära av sina misstag, rovdjurens tankeförmåga är välutvecklad och deras beteende både varierat och komplicerat" (2001, s.9). Deras varierade och komplicerade beteende ligger ofta till grund för missförstånd. Som exempel kan tas, att det viktigaste sättet vargen har att kommunicera på är genom kroppsspråk och läten. En människa som inte har den kunskapen kan därför missförstå signalerna som vargen visar (Lindström, 2001, s.16). Vargarnas sociala organisation trodde man förr att var strikt linjär hierarkisk, men nu vet man att den är mer komplicerad.

Vargen lever troget med en partner, de skaffar sällan en ny partner förrän den de har dör. Ledarparet kallas oftast för alfahane och alfahona. Det är vanligtvis alfaparet som får valpar (Ekman, 2010, s.30). Ett rovdjur som vargen föder, till skillnad från växtätare, ungar som är relativt outvecklade. Det betyder att dessa ungar måste ha hjälp en relativt lång period för att överleva. "De måste tränas till att bli de rovdjur de senare är när de är vuxna" (Lindström, 2001, s.34). Det är tillgången till föda som bestämmer antalet ungar, d.v.s. vid större tillgång till föda föds fler valpar (Lindström, 2001, s.58-59). Innan de unga vargarna blir könsmogna, vid 22 månaders ålder, lämnar de reviret för att hitta sig ett eget område. De kan gå ensamma i flera år innan de bildar par, men vittringen av annan varg kan få vandringsdriften att upphöra (Björvall, 2007, s.144, Ekman, 2010, s.30).

Enligt Lindström så har "vargen inga fiender utom människan" (2001, s.103). "I naturen så är istället det farligaste för vargen sjukdomar (t.ex. skabb), slagsmål med andra vargar, eller skador uppkomna under jakt av stora bytesdjur (t.ex. älg)" (Ekman, 2010, s.33).

Ett argument vargentusiaster använder sig av är enligt Lindström, att vargen bara tar de sjuka och dåliga djuren, och därför håller den växtätarstammen frisk. Enligt Lindström är detta inte ett bra argument, eftersom de sjuka djuren är lätta byten och detta är anledningen att de tar de sjuka, svaga och ungar. Vidare säger han att genetiska defekter automatiskt skulle bli bortsållade i alla fall. Även att det som uppfattas som en svaghet när det kommer till rovdjur, kanske inte är en svaghet för stammen i sig. Samtidigt så finns det dokumenterat att vargflocken "testar" sina bytesdjur, genom att göra utfall emot dem för att se om det är värt ansträngningen det tar att angripa dem, eller inte.

Däremot spelar rovdjuren en stor roll i vilka egenskaper som eftersträvas av bytesdjuren. Det är rovdjuren som formar bytesdjuren till de djur de är idag. De egenskaper som vissa har betyder att de klarat sig längre, och därför blir detta egenskaper som eftersträvas av stammen i sig. Som exempel kan nämnas att haren kan ligga blixstill för att sen göra en blixstart om faran kommer för nära. Den starkaste överlever, och kan därför avla sina gener vidare. Likasom rovdjuren påverkar och formar sina bytesdjur, så påverkar och formar vi människor rovdjuren (Lindström, 2001, s.121-122, 125, 171).

Det finns även en debatt om "överskottsdödande". "Överskottsdödandet" är det ord som används för när vargen dödar massor med bytesdjur utan att äta upp dem. Det finns även fall där enstaka bytesdjur dödas utan att ätas upp. Förklaringen enligt Lindström skulle kunna vara att rovdjur när de är hungriga så slår jaktinstinkten in, då letar den bytesdjur som den sedan dödar och sedan äter den sig mätt och då slår jaktinstinkten av. Men när det då är

flera bytesdjur, som instängda tamdjur eller en grupp av t ex rådjur, som är fast i djup snö och inte kan ta sig därifrån, så slås inte jaktbeteendet av för att rovdjuret i fråga inte ätit sig mätt. Det kan även vara så att rovdjuret vill spara för att ha mat till senare. Författaren säger att det vore konstigt om rovdjuret i fråga skulle vilja utrota sitt bytesdjur, för i förlängningen innebär detta även rovdjurens egen utrotning (Lindström, 2001, s.117-119).

Enligt en undersökning gjord av Hans Kruuk om "överskottsdödandet" hos rovdjur, så visar det sig att det fanns ett samband mellan väderförhållanden och "överskottsdödande". Under dåliga väderförhållanden, särskilt på natten och utan måne, så blir flyktreaktionen hos bytesdjur nedsatt eller "slås ut" eftersom det är farligt att fly när man inte ser något (Björvall, 2007, s100-101).

Det finns ett uttryck skapat av biologen Paul Errington som lyder: det dömda överskottet. Det betyder att bytesdjuren ofta överproducerar sig själva för att ha större chans att överleva. Detta betyder att det finns ett överskott, och detta överskott är dömt att gå under på ett eller annat sätt. Denna teori om det dömda överskottet har debatterats och skapat missförstånd mellan jägare och biologer en längre tid. De har pratat förbi varandra genom att jägarna har pratat om minskningen av den årliga fångsten, och biologerna om begränsningen av bytesdjur på längre sikt (Lindström, 2001, s.133-134).

Därför är det viktigt att se på de stora rovdjurens påverkningar när det kommer till hjortdjur. I Sverige är det svårt att prata om detta när det kommer till ett historiskt perspektiv. Vi har haft för få av de stora rovdjuren för att det skall ha kunnat utgöra ett problem. Däremot har effekten på tamdjur och problematiken med den funnit längre. För att se det i ett historiskt perspektiv får man gå utomlands, främst till Nordamerika. Då kommer man fram till att rovdjuren har behövts för att hålla stammarna av bytesdjur nere. När rovdjuren har tagits bort har stammarna av bytesdjur växt ur proportion. Med detta kan man urskilja två perspektiv. Det ena är nyttoperspektivet, som fokuserar på skadan eller nyttan rovdjuren gör för oss. Det andra är perspektivet av att naturen hålls i balans, vilket är att rovdjuren spelar den roll de har givits för att hjälpa till att hålla naturen i en naturlig balans. Jägare och lantmän har traditionellt tagit nyttoperspektivet. Naturvänner och fackbiologer har däremot tagit perspektivet om naturen i balans (Lindström, 2001, s.138 -139). Vilket leder fram till dagens syn i Sverige, under 1900-talet växte sig stammarna av älg och rådjur starka. Orsakerna till detta var en brist på rovdjur i en kombination av större tillgång till föda, eftersom skogsbyte av tamboskap nästan har upphört, och skogsavhyvlingar gjorde det lättare att komma åt föda. Men under 1990-talets sista decennier fick de stora rovdjuren ny växtkraft, och därför blev de konkurrenter med jägarna om den livskraftiga älg- och rådjursstammarna (Lindström, 2001, s.161). Detta betyder inte enligt Lindström att "vargen mer allmänt skulle kunna ersätta jägaren i skötseln av älgstammen, tycks mig dock som en orealistisk tanke" (2001, s.162). Däremot menar Lindström att det kan vara så att rovdjuren hjälper till att hålla stammarna i balans men det är osäkert till vilken grad (2001, s.164).

Enligt biologen Anders Björvall, fil.dr och författare, beror vargens framtid på den skandinaviska halvön på huruvida Sverige kan hålla en tillräckligt stor stam, och om det kan vandra in någon varg från Finland, som kan lyckas ta sig tillräckligt långt för att bidra i reproduktionsarbetet (2007, s.179). Ekman har en annan åsikt i frågan och det är att: "Om vargen skall ha en framtid i de svenska skogarna är en sak viktigare än allting annat. De många hyggliga människorna i vargbygderna som kanske inte älskar detta djur, men heller

inte vill begå olagliga handlingar måste vinnas för en kompromiss och inte skjutas i armarna på nollvisionsfanatikerna” (2010, s.303).

2.3 Konflikten mellan människa och varg

För att visa på motsättningarna mellan människor och varg så används detta citat av Ekman: “Om något djur väcker känslor så är det vargen. Allt sedan biblisk tid har människor fått lära sig att varg är synonymt med ondska. Djävulens gårdvar” (2010, Förord).

En av anledningarna till att vargen som rovdjur väcker en inneboende rädsla hos människan, är just att den kan vara farlig för oss (Lindström, 2001, s.9).

Tillförlitligheten på dokumenten som visar på att vargar dödat människor är diskutabel, men att vargen däremot tar hundar är allmänt känt. Då främst jakthundar vilket har sina naturliga orsaker, eftersom dessa under jakt befinner sig på vargarnas revir, och därför kan ses som konkurrenter (Lindström, 2001, s.175).

När det gäller dödliga attacker på människor så är detta som tidigare sagt diskutabelt. Det finns ytterst få fall där människor har blivit dödade av varg, men de finns. Bland annat finns det rapporterat att på 1950-talet och framåt fanns det tio fall i Europa, bortsett från Ryssland, där människor dödade av varg. Av dessa dog fem personer av rabies sen de blivit bitna av rabiessmittade vargar. I Ryssland dödade tolv människor av varg under krigsåren 1941-45 och i Rumänien under samma period dödade sju personer enligt uppgifter. I Sverige finns endast ett trovärdigt fall då varg dödat människor, detta skedde i Gysinge 1821. De exempel som finns från 2000-talet hände i Kanada och Alaska. Korsningar mellan varg och hund, så kallade varghybrider, hålls ibland som husdjur. Detta är ytterst olämpligt och dessa hybrider har angripit och dödat flera människor i både USA och Ryssland (Rovdjurscentret, Ekman, 2010, s. 167, 198).

Problemet med att rovdjur tar tamboskap har funnits i alla tider, idag gäller detta främst renar och får. Däremot får man inte glömma att våra tamhundar härstammar alla från vargen, ibland är det tamhundar och inte varg som rivit och dödat tamboskap (Ekman, 2010, s167).

När man ser på statistiken om faran för våra tamhundar ser man att 713 hundar dödade i trafikolyckor, 93 hundar dödade eller skadades av vildsvin. 12 hundar blev skjutna och 11 blev dödade av vargar år 2010 enligt Agrias skadestatistik (miljöaktuellt).

Att vargen blev konkurrent till jägarna kom i fokus på 1800-talet då jägarna på den tiden tjänade mycket pengar på skinnhandel (Lindström, 2001, s.174,181). Detta kan vara en anledning till avståndstagande från vargen när det kommer till Malung-Sälens kommun, eftersom det de är mest kända för är sin skinnindustri (Malung-Sälen).

En annan anledning till att vargen skytts är att de har setts som sjukdomsspridare, t.ex. trikiner, rabies och dvärgbandmask (Lindström, 2001, s.183).

Det finns många ordspråk som visar vår syn på våra rovdjur, t.ex. vargavinter, glupsk som en varg, eller varg i fårakläder. Denna syn är ofta präglad särskilt förr av övernaturlighet och vidskepelse, vilket speglar vår rädsla och förundran över dessa djur (Lindström, 2001, s.172).

1971 startade Svenska Naturskyddsföreningen ”projekt varg” (DN). Detta har haft stor betydelse för vidare debatter. I rapporten ville naturskyddsföreningen inte bara plantera ut

varg, utan hade även en detaljerad plan på hur detta skulle gå till. Det viktiga i rapporten däremot är var de ansåg att detta skulle ske. I Norrland fanns renskötseln och i söder var det för mycket folk, därför föll valet på norra Svealand och sydligaste Norrland, också för att dessa ställen hade de kraftigaste älgstammarna. När vargen sedan kom tillbaks och dök upp i dessa områden så är det inte konstigt att konspirationsteorier dök upp och efter det var debatten igång (Ekman, 2010, s.18).

Naturvårdsverkets Anders Bjärvall säger i sin bok, "trettio år med rovdjur", så här om anklagelserna om utplantering av varg "Naturvårdsverket har inte planterat ut några vargar, har inte medverkat till att det har skett och inte heller vet att någon annan har gjort det. Jag har slagit fast detta otaliga gånger bl.a. under ed i samband med rättegång" (2007, s200).

Enligt Ekman så är det "idag befogat att tala om hat mot vargen. Den har blivit en symbol för det svenska storsamhället" (2010, s.194). Det har även i samband med motståndet till varg dykt upp nya politiska partier, s.k. enfrågespartier t.ex Folknationen för Ny Rovdjurspolitik (Folknationen Ny Rovdjurspolitik).

2.4 Licensjakten

Våra skogsbruk och jordbruk påverkar rovdjurens boplatser. Vi kommer att ta allt mer av skogen i vårt bruk. Även våra vägar och järnvägar är en fara för våra rovdjur (Lindström, 2001, s.184).

För att skydda våra rovdjur anser Lindström att vi måste lära dem att vara rädda för oss, så att de lär sig att de skall akta sig för allt som har med människan att göra (Lindström, 2001, 190-191).

Detta citat om rovdjurspolitiken, kan sammanfatta problematiken: "Regeringens nya rovdjurspolitik antogs av riksdagen i oktober förra året. Där slås fast att vi ska ha en livskraftig vargstam. Vargen är fridlyst och Sverige har genom olika konventioner förbundit sig att skydda och bevara vargen. Många av vargarna i landet tros dock vara sjuka på grund av inavel. Därför behövs nytt blod tillföras den svenska vargstammen, och från och med i år ska vargar från andra länder inplanteras. Men eftersom många som lever nära vargen upplever den som ett problem, beslutade riksdag och regering att sätta ett tak för antalet vargar och att tillåta licensjakt i några av de mest vargtäta länen. Syftet var alltså att på det sättet öka acceptansen för att vi ska ha varg i Sverige" (SR Kaliber). Vilket är samma som Regeringen själva säger: "En trovärdig rovdjurspolitik kräver åtgärder som ökar acceptansen för rovdjuren och stärker förtroendet för rovdjurspolitiken (Regeringen).

I propositionen 2008/09:210, en ny rovdjursförvaltning, presenterade regeringen en rovdjurspolitik som tar hänsyn till såväl naturvårdsintressen som intressen från djurägare och andra berörda i områden med rovdjur. Propositionen beslutades av riksdagen i oktober 2009. Jakten på varg är en del av det beslutet som tog 2009. Skydds jakt kombinerad med en begränsad, varsam och noga kontrollerad licensjakt för att begränsa vargens tillväxt, stärker acceptansen för vargen, är en förutsättning för förstärkning av vargstammens genetik genom flyttning eller införsel av varg till den mellansvenska vargpopulationen. Vilket även innebär att fram till 2012 skall vargstammen hållas på en nivå med 210 individer. En förvaltningsåtgärd som är konfliktdämpande och kan ge större acceptans för kontroversiella bevarande åtgärder, som flyttning av varg för att bidra till att nå en gynnsam bevarandestatus. Förståelse och

acceptans är förutsättningar för att nå de nationella målen i rovdjurspolitiken och för att nå en lokal acceptans för en svensk vargstam, som förstärkts genetiskt med hjälp av flyttade vargar. Vidare påpekar de jakten i sig inte bidrar till ökad genetisk variation därför är jakten strikt kontrollerad, eftersom det är viktigt att inte fälla vargar med nya gener (Regeringen).

Sedan vargen fridlystes 1966 jagades varg för första gången år 2010 - den debatterade licensjakten. Innan dess var det bara tillåtet med skydds jakt och denna innebar att tamdjursägare fick vissa möjligheter att döda vargar som angrep deras djur. Under 2010 års licensjakt sköts 28 vargar (av 27 tilldelade). Under 2011 års licensjakt sköts 19 vargar av 20 tilldelade (Rovdjurscentret). Regeringen säger så här om beslutet: "Regeringen bedömer de senaste årens tillväxttakt har medfört att konflikter mellan människor och i synnerhet varg har ökat. Att minimera dessa konflikter och skapa förutsättningar för en samexistens mellan människor och vargar har varit ett skäl för regeringen att begränsa vargstammens utveckling genom licensjakt" (Regering).

Under vargjakten är det tillåtet att använda sig av motordrivna fordon, det är även tillåtet att spåra i förväg. Detta är inte tillåtet under annan jakt. Under 2010 års jakt slog sig flera jaktlag ihop för att vara mer effektiva, tyvärr resulterade detta års jakt även i flera skadeskjutningar, och att flera alfadjur sköts (Ekman, 2010, s.295, 297).

Naturskyddsföreningen bestämde sig redan vid första licensjakten att anmäla jakten till EU, eftersom 22 av de tilldelade 27 vargarna sköts på sex timmar. En representant för naturskyddsföreningen sa så här i samband med beslutet: "Jakten var inte särskilt väl kontrollerat. Myndigheterna hade inte koll /.../ Man släpper ut 12 000 jägare med blodad tand, när bara 27 vargar får skjutas. Det är en hetsjakt på varg". Den verkliga bilden av antalet jägare enligt jägarförbundet var 4500 jägare (Ekman, 2010, s.298).

Efter licensjakten 2010 kom det ut en rapport från Göteborgs universitet. Denna rapport var baserad på intervjuer med ett 60-tal jägare, myndigheter och intresseorganisationer, baserade i Västra Götaland, Dalarna och Värmland. Den visade att både jägare och myndigheter verkade nöjda med jakten. Vidare så såg jägarna licensjakten som en plikt att genomföra, för att ställa upp för lokalsamhället och för att visa att jägarkåren önskade en god och hållbar rovdjursförvaltning. Den visade även att myndigheterna ansåg att licensjakten genomfördes på ett seriöst sätt. De intervjuade uppfattar att jägarna trots begränsad tid och resurser till planering har lagt sig vinn om att genomföra uppdraget korrekt. Vissa jägare var dock kritiska till att jakten på sina ställen hade lett till skadeskjutna vargar. Flera av de intervjuade kände att de ville känna att de var med i beslut- och förvaltningsprocessen. I och med licensjakten kände de ett starkt förtroende för nationella politikerna, och förbättrad relation till förvaltningsmyndigheter (Ekman, 2010, s.301).

Denna bild är tagen från Sveriges radios hemsida, och visar hur fördelningen av tilldelade vargar att skjutas var 2011

(Bild 2)

Innan licensjakten införande var illegal jakt den största dödsorsaken bland vargar. Den stod för nära hälften av dödligheten, detta grundar sig på fynd av radiomärkta vargar (Ekman, 2010, s.32). Samtidigt tror Ekman att många jägare är emot den illegala jakten och han manar jägarförbundet att: "axlar sitt ansvar och håller rent mot tjuvjägarna" (Ekman, 2010, s.311).

När det kommer till licensjakten är de biologiforskarna oeniga. Henrik Ekman skriver i sin bok "Vargen - den jagade jägaren" från 2010: "På ena sidan står forskare inom Skandulv, d.v.s. Olof Lindberg, Håkan Sand m.fl. På Grimsö, deras norska kolleger och genetiker i Lund. De anser att inavelssituationen är allvarlig men inte akut. Den illegala jakten och bristen på acceptans är ett större hot och därför kan jakt tillåtas och stammen bestå på ungefär dagens nivå ett tag utan allvarliga konsekvenser, förutsatt att den får tillskott av nya vargar i en takt av två per varggeneration (5år). På den andra sidan står en grupp forskare vid Stockholms och Uppsalas universitet, med bl.a. Genetikerna Hans Ellegren, Linda Laikre och Nils Ryman. De anser att situationen är akut och avvisar vargjakt innan stammen blivit väsentligt större" (Ekman, 2010, s.145).

Enligt Lindström kommer vi att komma till en punkt där vi kommer att behöva hejda populationstillväxten av vargar. Som exempel på hur detta skulle gå till nämner Lindström att man, som i Alaska, kan förse vargarna med sändare och att de sen leder jägarna vidare till andra vargar som avlivas, men han tror inte att någon i Norden skulle vara villig att betala priset det kostar att förse dessa djur med sändare. Ett annat förslag är att sätta ut giftpreparerade byten, men med de nya gifterna vi idag har tillgång till skulle dessa inte döda vargarna, bara se till att de tappar fortplantningsförmågan (Lindström, 2001, 190-191).

Vargen är en av de mest utbredda däggdjuren geografiskt förutom människan, vilket ibland används som argument till varför vi inte behöver bevara vargen. Men Ekman tycker inte att detta är ett argument till att Sverige skall slippa ta sitt ansvar (2010, s.224). Regeringen själva säger att "målet för Sveriges rovdjurspolitik är att svenska staten tar ansvar för att arterna ska finnas i så stora antal att de långsiktigt kan leva kvar i den svenska faunan" (Regeringen)

3.5 EU's kritik

Detta stycke kommer att bygga till mestadels på brevväxlingen mellan Janez Potocnik EU-kommissionär, och Sveriges Regering, men även annan information från Svenska regeringens hemsida.

Detta är en kort beskrivning över de viktigaste frågorna:

"Several aspects of the Sweden wolf policy raises serious questions, for example:

- the unfavourable conservation status of the Swedish wolf population:
- the set ceiling of the number of wolfs in Sweden:
- the licensed hunting of a strictly protected species without fulfilling the specific conditions for derogations set out by EU law
- the reduced distribution of wolves:
- the fact that the licensed hunting occurs before the announced introduction of wolves to improve genetic status has taken place:

- the erroneous multi-annual practice that repeated licensed hunting may lead to” (Regeringen).

EU menar att Sverige har en liten vargpopulation, och den lilla populationen påverkas inte bara av geografisk isolation utan även av inavel. Därför är det viktigt att alla beslut som rör vargen tänks igenom noggrant för att bedöma vilken effekt den skulle ha på en redan utsatt population. Genom att sätta ett tak på antalet varg individer så stoppar man upp utvecklingen mot en gynnsam bevarande status. Enligt de regler som skyddar vargen, som kallas art- och habitatdirektivens, så finns det undantag för att få jaga varg. Dessa undantag ligger under Article 16, och säger att under speciella omständigheter får varg jagas (Regeringen).

Denna regel lyder så här:

”Artikel 16

1. Förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde, får medlemsstaterna göra undantag från bestämmelserna i artiklarna 12-14 samt 15 a och b av följande anledningar:

e) För att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga 4 i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna” (EU Lag).

Regeringen säger själva på den frågan: ”Av EU-kommissionens riktlinjer framgår bland annat att det ur bevarandesynpunkt inte finns några principiella skäl att motsätta sig en viss begränsad jakt på rovdjur. Denna form av förvaltning som innehåller aktiva åtgärder för att förbättra den genetiska statusen samt en begränsad och kontrollerad jakt av vargar är sammantaget i enlighet med våra internationella åtagande och art- och habitatdirektivets krav. /.../ Vidare anføres att undantag från skyddsreglerna kan motiveras utifrån behovet av att åstadkomma lokal acceptans för rovdjur. Regeringen har fäst stor vikt vid att förvaltningen ska bedrivas i enlighet med direktivet och kommissionens detaljerade riktlinjer” (Regeringen).

Janez Potocnik tycker i sitt brev att Sverige inte uppfyller kravet: ”Förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning”. Han säger att Regeringen säger att de uppfyller kravet eftersom de är till för att öka lokal acceptans för inplantering av varg. EU säger sig respektera subsidiariteten i denna fråga, vilket är: ”principen att beslut skall fattas på lokal nivå så nära de direkt berörda som möjligt” (Tyda.se). Dock anser de fortfarande att det finns andra sätt att skapa acceptans, t.ex. Genom ökad kunskap om vargen och support till bönder.

EU är även skeptiska till att licensjakten utförs utan att utföra sina planer på att förstärka vargstammen genetiskt med inplanterade vargar, medan Sverige anser att det är omöjligt att genomföra dessa åtgärder utan den lokala acceptansen (Regeringen).

3.6 Sammanfattning

Vargen är ett djur som i alla tider har skrämmt och fascinerat oss. Konflikten mellan rovdjur och människa grundar sig på att vi blir konkurrenter om samma varor. Vilket betyder långt ut på **a**-axeln (tagare vs. givare) i Lipset & Rokkans modell.

Rovdjurspolitikens konflikt grundar sig på att lokalbefolkningen tror att regeringen ljugit om hur vargen kom tillbaka till Sverige, att den är inplanterad - inte invandrad. Denna konflikt skulle hamna långt ut på **l**-axeln (lokalt vs. nationellt) i modellen.

Konflikten mellan Regeringen och EU grundar sig på olika tolkningar av de regler som skall följas och hamnar därför långt ut på **g**-axeln (center vs. periferi) i modellen.

4. Undersökning

I detta kapitel kommer resultatet av undersökningen att presenteras, sedan kommer slutsatserna att presenteras. Detta avslutas med en slutdiskussion om slutsatserna med forskarens egna observationer.

4.1 Grupp 1: Politiker

Bengt Vickes ordförande för Centerpartiet i Malung-Sälens kommun och har varit engagerad i lokalpolitiken i ca 40 år, säger att största frågan just nu är budgeten 2012 (Vickes, 2011). Kurt Podgorski, socialdemokrat och kommunalråd, har hållit på med politik sedan 1993. Han säger att de viktigaste frågorna just nu är: kärnverksamhet, vatten och avlopp och kommunens attraktionskraft – där i ingår sälen. Kommunen har även påbörjat ett kvalitetsprojekt. De har skickat ut en undersökning till 500 invånare för att se vad de tycker om kommunen, som ett första steg i projekt (Podgorski, 2011). (Podgorski, 2011).

”Kontakten med väljare är lättare i en lite kommun, man träffar ju nästan alla ute. Ett önskemål vore att väljarna kom med mer förslag” (Vickes, 2011). Podgorski håller med: “Eftersom det är en liten kommun befolkningsmässigt, så får man ris och ros direkt man ser folk på byn. Det blir en naturlig kontakt med väljarna eftersom de flesta vet vem man är” (Podgorski, 2011).

På frågan om hur den lokala politiken ser ut runt vargfrågan svarar Vickes: “För nått år sen gick kommunen ut och uttalade sig gemensamt om att de ville ha en mer lokal förvaltning av varg. Naturvårdsverket är så långt härifrån, vi skulle behandla detta bättre på lokal nivå. Flera partier hade det även i sitt valprogram. Det finns ingen riktig undersökning om vart väljarna står i frågan, men allmänt verkar fler vara emot. Folk är rädda om sina djur. Jakten har blivit annorlunda av att det finns rovdjur i markerna. Folk vågar inte ha hunden lös längre, det är hemskt för dem som får sina djur tagna. Våra förfäder jagade bort vargen, de fick till och med skottpengar från staten för att vi inte skulle ha vargen. Varför skall bara vi ha vargen, det hade varit en helt annan acceptans om den funnits över hela landet. Alla föryngringar av varg sker ju i våra områden. Det fungerar förstås inte att ha varg i renbeteslandet, men de längre söderut borde visa solidaritet och ta sin del av bördan” (Vickes 2011).

Podgorski säger att rovdjursdebatten har påverkat den lokala debatten, men att rovdjurspolitiken kommer från EU's art- och habitatdirektiv. Kommunen har inget att säga till om. ”Konflikten i vargfrågan grundas i stad versus landsbygden” (Podgorski, 2011). Enligt en av politikerna så finns ingen policy om vargen, och vargfrågan debatteras inte eftersom det inte var en valfråga. Däremot var det partier som i förra valet profilerade sig på frågan eftersom det var en het fråga. Sen finns det en opinion om vargen i kommunen. De olika partierna bemöter opinionen olika, vissa av partierna är rädda för att ta obekväma frågor (Anonym politiker, 2011).

”Det finns två läger när det kommer till vargfrågan på ena sidan de som är rädda, och inte tycker om när vargen går för nära hus och hem i huvudsak jägare och fåbodägare. På andra sidan de som verkar för vargen och vill ha ett friskt och välmående bestånd” (Anonym

politiker, 1 juni 2011). Även Podgorski påpekar detta: "Det finns två läger i kommunen, de som hatar vargen och de som vill att den skall finnas. Det gäller att hitta en balans. Man måste få till en lokal acceptans. Som det är nu blir det sådana övertoner i debatten, vilket även har lett till att folk blivit trakasserade. Vad vi behöver är en behöver en mer nyanserad debatt". Podgorski har varit med ordsbor på möten med Länsstyrelsen. Han tycker att det har varit bra diskussioner, men tyvärr har de inte gett något resultat. Det är för långt mellan ståndpunkterna tror han (Podgorski, 2011).

När det kommer till licensjakten anser en politikern att de är öppnare på lokal nivå än när det kommer till riksplanet, fast de vill verka för att ha kvar vargen, men då ett friskt och välmående bestånd. "Det gäller att hitta en balans mellan människa och djur" (Anonym Politiker, 1 juni 2011). Vickes för centerpartiet säger: "Licensjakten är vad vi har för att påverka. Folk tyckte det var för liten tilldelning sist. Den tilldelningen var baserad på förra årets föryngringar därför finns det mer varg än de tror. Vi vill ha beslutande på en lägre nivå och sköta det som vi sköter annan viltvård. Sköter all viltvård på andra djur utom björnen, men björnen är inte ett problem på samma sätt" (Vickes, 2011).

"Det var först till kvarn som gällde, kvoten sköts färdigt omedelbart, Sörsjön som har mycket problem med sitt revir, men de hann inte skjuta någon. Året efter var det motpolar, vissa tyckte det var för snål tilldelning andra tyckte det var för mycket. Björn och varg är stora intelligenta rovdjur, de skulle kunna bli mer skygga med licensjakt. Plus att människor får vänja sig vid att den finns. Mer genomtänkt licensjakt, att man tar bort där trycket och konfrontationerna är störst. Bättre tilldelning. Inte att först till kvarn gäller. Ett bättre system där jägarna får känna att de får hjälpa till att förvalta" (Podgorski, 2011).

"Björnen som rovdjur är mer accepterad än varg. Det beror bl.a. på att vi har en stark stam av björn och därför är ett trevligt jaktbart vilt. Men jämfört med vargen så är björnen farligare för människor. En annan anledning till att björnen är mer accepterad är att jägarna känner att de är med och förvaltar björnstammen, plus att de är vana vid den och känner till dess beteende. När det kommer till vargen så påverkar den jakten med lösdrivande hund, eftersom det finns en risk att hunden blir tagen, den påverkar även vårt friluftsliv, hur vi rör oss ute i skogen" (Podgorski, 2011). "Tvärtemot vad man trodde så har inte dvärgbandmasken debatten blivit stor i våra områden, fast att den frågan även den, skulle innebära vissa risker med att vistas ute i djur och natur" (Anonym politiker, 1 juni 2011).

När det kommer till frågan om EU säger Vickes: "EU borde inte lägga sig i vargfrågan, vi borde sköta den frågan själva. Det finns ingen brist på varg i världen. Ser hellre älg och rådjur i skogen. Folk är rädda för att vara ute i skogen och plocka bär, det är kusligt att sådan rädsla skall finnas" (Vickes, 2011).

4.2 Grupp 2: Jägare & Vargspårare

4.2.1 Jakten och vargen:

Den första personen är aktiv i svenska jägarförbundet, och har jagat i ca 35 år. I arbetet som länsstyrelsens förlängda arm, är det en kluven situation eftersom intresse inte alltid sammanfaller med beslut. Länsstyrelsen har fått mycket kritik, och personen hjälper djurägare att framföra den kritiken. "De vill att länsstyrelsen skall ställa upp mer på deras sida vid rovdjursangrepp. Länsstyrelsen skall vid ett rovdjursangrepp komma dit och besikta djuren och avliva de djur som är skadade, sedan skall de hjälpa till att sätta upp rovdjurstängsel, eller lapptyg, vilket är snöre med tygvimplar. Detta skall skrämman iväg rovdjuret, vargen är dock smart och när han blir vann dem så skrämmer de inte han längre". Personen tror att en anledning till konflikter mellan djurägare och länsstyrelsen är deras strikta regelverk. "Det är ett strikt regelverk som inte går att vika från". Jägare och fåbodägare har därför dåligt förtroende för länsstyrelsen, de tror att förtroendet skulle bli bättre om det blev förändring i toppen på styrelsen (Jägare A, 2011).

En person säger att de har haft tur och har inte haft mycket rovdjur på deras jaktmarker, däremot är det vargrevir runt om. "Förr inom jaktlaget fick man knappt prata om vargen, och på det sättet skapas ett tabu runt vargen. Nu för tiden när debatten är i full gång så syns det mest i massmedia" (Jägare B, 2011).

En av jägarna är, förutom polis, en av jaktledarna för älgjakten i en ort i Malung-Sälens kommun, och har jagat älg sedan 1971. "Att jaga är en gemenskap, och på så sätt är jakten socialt viktig för dem som utövar den. Jakten är idag annorlunda än vad den har varit, det finns en oroskänsla. Man måste respektera att hundägare inte vill släppa sin hund, en hund är som en familjemedlem". De marker personen jagar i är drabbade av vargen, älgstammen har halverats på 3 år. "En hund har även tyvärr förolyckats i samband med småviltsjakt. Oftast lämnar vargen området om jägarna befinner sig i samma område". Personen tror att det är därför de flesta hundar klarar sig i samband med älgjakten. Det är mest under jaktträning och småviltsjakt när hunden och jägaren är ensamma som hundarna förolyckats. "Köttdelen i jakten har blivit mindre, men jag vet inte hur många som egentligen jagar för köttbaljan, utan de flesta jagar för att få den sociala biten" (Jägare C, 2011).

"Förr var alla från samma by i jaktlaget, nu förtiden är det många från andra länder och stadsbor som är med och jagar i jaktlag". I deras jaktlag har de haft både varg och björn. När de hade varg i sitt jaktområde så hade de dåligt med älgkalvar. "Det är vansinne att först utrota vargen för att sedan självmant plantera in dem igen, men vi har ju inte så mycket att säga till om. I mitt jaktområde har de inplanterat varg, men skulle de ha planterat in dem någon annanstans, ja då drabbar det någon annan stackare, då är det bättre med: STG – Skjut, Gräv och Tig" Personen anser att regeringen planterar in för mycket varg. Det blir för koncentrerat på vissa områden. Vargen för med sig negativa följder för jakten i de områdena, t.ex. så stör de bytesdjuren och jägare törs inte ha hundarna lösa, på vissa ställen läggs jakten till och med ner (Jägare D, 2011). En annan person säger att våra förfäder tog bort vargen förut för att den tillförde inget till ekosystemet, det finns andra djur som är

utrottningshotade som det inte läggs ner lika mycket pengar på ex. Fjällräv och tornuggla (Jägare E, 2011).

En av vilspårarna säger att rovdjursdebatten har påverkat dennes intresse negativt: "Det är svårt att diskutera varg med motståndarna. Vi är inte ute efter att det skall finnas tusentals med varg, däremot en livskraftig vargstam. Regeringen tar bort ca 40 % av landet eftersom vargen inte får finnas i renbetesland. Samerna arbetade annorlunda förr, då var de ute och vaktade djuren, nu har de inte längre någon koll på sina djur" (Viltspårare A, 2011).

Jägare F sitter som kassör i jaktvårdsföreningen sedan 33 år, och började jaga i fjorton års åldern. Den tionde oktober 2001 kl.9.20 hittade personen sin hund död i skogen, dödad av en varg. Något denna person aldrig kommer att glömma. Hunden var den första hunden som blev tagen i Västerdalarna, och trycket från media var hårt. Personen beskriver det som en jobbig tid. Inte bara trycket från media och sorgen över hunden, utöver det började personen få hat brev på posten. "Sen rovdjuren kom till skogen har jakten förändrats. Förr gick jakt och viltvård hand i hand. Viltvård är att man hjälper till och matar bl.a. rådjur så de klarade vintern. Alla i jaktlaget hjälptes åt, det var en viktig social bit i ditt liv, idag tycker alla att viltvård bara är att mata rovdjuren. Nu för tiden går du inte i skogen på samma sätt. Många jägare är inte ute efter köttbaljan utan den sociala biten för att vi delar ett intresse och tycker det är kul. Stockholmarna använder bara köttbaljan som argument. Vi tycker inte att masslakt av älg som det var på 80-talet är bra heller. Det finns två olika sorters jägare, den sociala och köttjägaren" (Jägare F, 2011).

4.2.2 Jägarnas syn på politiken:

En av jägarna efterlyser en konsekvensanalys i rovdjursutredningarna. Personen anser att besluten om vargen tas utan att de som bestämmer förstår vad besluten innebär. "Det är nu aktuellt med en tredje rovdjursutredning på kort tid, och där pratar de om antalet individer som behövs, men inte om konsekvenserna av att ha det antalet". Personen har pratat med rovdjursutredaren om detta. "Utredaren säger bara att det inte finns i hans uppdrag, men förhoppningsvis tog utredaren åt sig av kritiken, men utgången av det kommer inte att synas innan utredningen är klar". Rovdjursfrågan tror inte personen att har stort utrymme i politiken för vi är ett så litet antal väljare, därför är rovdjurspolitiken stor i varglänen, men liten på riksplanet (Jägare A, 2011).

En person säger att rovdjurspolitiken som den är idag är helt vansinnig. Han säger sig inte ha något emot vargen, bara det faktum att den inte finns på samma villkor i hela landet. "Ska vargen vara fridlyst, eller skyddad, skall den vara det över hela landet. Idag blir vargen för koncentrerad på en liten yta av landet. Skall nästan hela vargstammen finnas i Dalarna och Värmland så är det något som är fel", anser han. När vargen skjuts på "rätt" ställe i Sverige är det helt okej, han anser att det är att som att säga att mord är fel och ger fängelse på ett ställe, men på ett annat är det rättfärdigat (Jägare B, 2011). "De har ingen riktig koll på hur stor vargstammen är idag. Vargen är idag mer accepterad där han inte finns, det är lätt att sitta långt ifrån problemet och bestämma". Personen jämför det med tigrar: "ja visst ska det finnas tigrar, för det är inte mitt problem" (Jägare B, 2011). "Det är

tråkigt att det är så koncentrerat på länen runt omkring, att vi skall ta hela landets vargbestånd” (Jägare G, 2011).

”När det kommer till riksdagen är det självklart att man skall följa vad de beslutar och rätta in sig i ledet. Vi har valt att ha en demokrati och då skall demokratins spelregler gälla. De som sitter där och bestämmer kom inte dit av sig själv, det var vi som valde in dem, därför är det en självklarhet att följa beslutet de tar. Skall man kritisera politikerna skall man vara beredd på att sätta sig där själv. Däremot kan man bli besviken över uttalanden och konsekvenser, exempelvis ett uttalande i en debatt av rovdjursansvarig i organisationen Djurskyddet Sverige, Sven-Erik Alhem, som tyckte att det skulle vara förbjudet för en polis att delta i ett jaktlag. Denna kommentar var särskilt sårande: ”Varför skulle jägare vara sämre människor? Det känns som jag blir bedömd på förhand bara för att jag är både polis och jägare. Visa mig då på vilken lag jag brutit mot”. En annan är konsekvenserna av att boskap blir tagna, är att lantbrukare och fäbodägare slutar med detta, vilket i längden leder till att den levande landsbygden blir ett minne blott”. Däremot tror personen inte det spelar någon roll vem som sitter i riksdagen, utan ”den rovdjurspolitiken de har verkar vara den som gäller oavsett parti” (Jägare C, 2011).

Viltspårare B började med att hjälpa jägarförbundet med inventering av vargar 1992. Personen arbetade även med spårning och pejling för att samla information åt forskarna på Grimsö. ”Jag förstår inte varför forskarna tjafsar sinsemellan när det kommer till rovdjursfrågan. Svenskarna skall vara så duktiga hela tiden. Varför skall Bryssel sitta och prata om våra problem, vi kan inte bestämma över Spanien eller Tyskland. Snart är de inne och petar i det privata. Desto fler kockar desto sämre soppa, visst kan man utbyta idéer, men en kock räcker” (Viltspårare B, 2011).

”De gamla har byggt upp Sverige och nu skall vi snåla på dem, men hur mycket pengar hänger de inte på vargen? De är mäktiga djur men det får inte spåra ur, björnen lägger de inte ner lika mycket pengar på. De vet inte hur mycket varg det finns, hur skulle de kunna ha koll på det? Som att räkna myror i en myrstack” (Jägare E, 2011).

”Naturvårdsverket borde ta bort problemrevir. Regeringen borde styra upp det, att de tar bort problemvargarna och behåller de bra reviren. Ibland tar Naturvårdsverket konstiga beslut, som när vargar eller björnar som de lagt ner massor med forskning på får skjutas” (Viltspårare A, 2011).

”Politikerna vänder kappan efter vinden. De utrotade den på 60-talet då fick man till och med skottpengar på den, sen gick vi med i EU och då måste vi helt plötsligt ha varg. De sitter i storstäderna och bestämmer, samtidigt som de inte vet något om vargen. I storstäderna sker det knivmord nästan varje dag, mycket beror på att krogen i städerna är öppen så länge. Tänk om vi skulle komma ner dit och säga att de måste stänga tidigare, hur skulle de känna inför det? Det är fel folk som skall ha åsikter”. Personen nämner som exempel att de fått en undersökning av naturvårdsverket om säl. Då ringde personen dem direkt och frågade varför denne skulle ha en åsikt om det, eftersom personen vet inget om säl, har knappt sett en säl, ”fråga istället fiskarna på västkusten som har ett problem med sälarna”. När personen förlorade hunden till en varg, så säger denne att: ”Rissinger från naturvårdsverket kom ända från Stockholm för att prata och förklara för oss. Även i kontakter

med länsstyrelsen har vi haft bra handläggare. Vi fick bidrag till viltstängsel, så det finns bra människor i myndigheterna också” (Jägare F, 2011).

4.2.2.1 Lokalpolitiken

När det kommer till den lokala politiken så säger en person att det finns inget förtroende för de lokala politikerna, folk borde få bestämma mer själva. ”Politikerna satsar bara på sälen. Politikerna vill inte ta hit företag till bygden och de företag som vill komma hit motarbetas av de lokala politikerna” (Jägare E, 2011). ”De lokala politikerna har inte agerat i rovdjursfrågan. Det är en känslig fråga och de vill kanske inte rota i det eller så har de andra viktigare frågor” (Viltspårare B, 2011). En annan invånare tycker att när det kommer till den lokala kommunen, så är den för stor. ”De lokala politikerna struntar i utkanterna och så har det alltid varit” (Jägare B, 2011). Ytterligare en säger: ”Jag är inte så insatt men jag har hört att Centerpartiet är mer öppna i frågan eftersom de är mer jordbruksinriktade” (Jägare G, 2011). ”Eftersom ekonomin är som den är på ett litet ställe måste man prioritera det viktigaste. Det finns ett politiker förakt, så det kan inte vara kul att vara politiker” (Viltspårare B, 2011).

En person säger att ”när det kommer till lokalpolitiken borde vi ha mer inflytande i rovdjurspolitiken. Frågan borde styras på lokal och regional nivå. En bra idé vore att kanske ha ett vargrevir som vi delade med en annan kommun. I Malung-Sälens kommun har vi svaga politiker, som är försiktiga i sina uttalanden eftersom det är en känslig fråga”. Sedan tror personen att det spelar roll att ingen av de lokala politikerna är jägare. ”En stor del av vad kommunen försörjer sig på är turism och de flesta turister vi har kommer från storstaden och de vill ha varg. Vi hade blivit lovade en regional förvaltning av rovdjur, men detta har ännu inte blivit av”. Personen tror att det inte blev som de hade tänkt, reglerna är för otydliga så man vet ej vad man får och icke får göra (Jägare A, 2011). ”Kommunen kan för lite om rovdjuren. De som uttalar sig har uttalat sig negativt mot vargen. Det är svårt för en kommun att veta hur de skall driva frågan. Det borde ligga på länsstyrelsen och naturvårdsverket” (Viltspårare A, 2011).

4.2.3 Andra rovdjur

”Björnen som rovdjur är mer accepterad. En anledning är att den ligger i ide fyra-fem månader om året. En annan anledning är att den är jaktbar med hund” (Jägare A, 2011). En annan person säger att björnar inte gör lika stor skada som vargarna, eftersom vargarna jagar i flock. ”En annan sak med björnar är att de är mer naturliga, eftersom vargen var utrotad, men det var aldrig björnen” (Jägare D, 2011).

En person som varit med på jakt sedan tio års ålder, jagar främst älg men även lite fågel, båda med hund. När det kommer till de svenska rovdjuren tycker personen att vargen är tråkigast eftersom personen jagar med hunden lös, och vargen tar hundar. Björn och lo är ingen fara för hunden, de skräms bort men det gör inte vargen. Personen tror att lo och björn är mer accepterade, eftersom de är mer jaktbart vilt – länge varit jakt på dem. I fjol hade personen hunden i band hela tiden, vilket är en värdelös jaktform: ”som att spela fotboll utan boll, ungefär lika roligt” (Jägare G, 2011).

En annan person säger: "Jag tycker om att vara ute i naturen, men nu törs jag inte. En kilometer bort har vi både varg och björn. Vargarna litar jag inte på för vargarna går inte undan, det gör björnen. Så vill även jägare vara säkra om sina hundar. Människan har alltid jagat och fiskat de är de äldsta yrken som finns. "Naturmupparna" vet inte hur mycket en varg äter. Vargen äter bara färskt kött, en björn kan spara ett byte upp till 2 år. Björnen sover i flera månader, äter bär och en och annan älg. Det finns slagbjörnar men de flesta går undan. Hellre björn än varg" (Jägare E, 2011).

"Förr hade vi många revir med lo och de tog en massa rådjur, det hela slutade med självsällning. Hade vi fått jakt på lo hade vi kunnat balansera det bättre och då kanske vi skulle ha haft några lorevir kvar. På samma sätt borde vargen få finnas men regleras" (Viltspårare B, 2011).

Som viltspårare sysslade de bland annat med att kvalitetssäkra spår: "ca 90 % av spåren är hund eller lo, är man inte professionell spårare så är det inte lätt att skilja dem från vargspår" (Viltspårare A, 2011).

4.2.4 Konflikten:

"Vargen har alltid varit hatad det går hela vägen tillbaks till rödluvan och vargen" (Viltspårare A, 2011). "I början var frågan bara infekterad där vargarna var. I slutet av 90-talet i och med debatten, började en hårdare jargong. Vissa spårare blev även utsatta för hot". Själv råkade personen inte ut för det, utan mer "terapi snack", där folk kunde prata i timmar för att tala av sig. "Förstår att folk inte vill ha den på sina marker, vill inte heller ha den i sina jaktmarker, men den har rätt att finnas den med. Begränsningen av jakten p.g.a. varg skapar motsättningar. Svensken är kuvad, vi är styrda uppifrån. Översittare som inte tar någon hänsyn. Mer än halva befolkningen bor i städer, deras liv består av betong. Här handlar det om skogsliv och vi lever våra liv i ett lugnare tempo" (Viltspårare B, 2011).

"För att ha en sådan liten stam som vi vill ha i Sverige så måste de lägga mycket pengar på flyttning av varg, eftersom detta måste lyckas för att vi skall kunna fortsätta ha en liten stam". När det kommer till antalet vargar så tror personen att det ligger något i de när folk säger att det finns mer rovdjur än de säger. "Det är enkel matte, bara i Dalarna skulle det ha blivit en föryngring på ca 50 individer. Det finns helt enkelt ingen möjlighet för fältagenterna att ha reda på antalet, eftersom det var samma antal fältagenter när det var fem revir som det är nu när vi har 14-15 revir. Jägarkåren har erbjudit sig att hjälpa till med inventering av vargar men de får inte hjälpa till, däremot får de hjälpa till att inventera lodjur" (Jägare A, 2011). "Det finns en hetsjakt på jägare när det kommer till den här frågan" (Jägare E, 2011).

"Vargfrågan har blivit en symbol för storstad vs. Landsbygd, samtidigt har vargen i sig blivit en symbol för ett ont väsen. Vargen har i det närmaste blivit ett ont övernaturligt väsen, men egentligen är det, det vanligaste djuret vi har – det är ju i det närmaste en hund" (Jägare A, 2011). En person tror att "många i städerna vill att vi i landsbygden skall ha varg, men de har inte förstått vilka problem vi som lever med vargen har. Därför sitter de i städerna och bestämmer hur vi i landsbygden skall ha det. Kommer en varg till städerna så sprider sig

paniken direkt". Där tror personen att massmedia spelar en viktig roll. "Det är bra att de tar upp och belyser problemet med varg, men att det vore bra om de tog åt sig av det vi säger, t.ex. att fåbodarna försvinner för att ingen längre vågar ha boskap. Vilket i sin tur leder till att en del av vår kulturhistoria försvinner". Detta tycker personen är negativt, och vill som andra jägare gärna bevara denna kulturskatt, därför hjälper de till med det som de kan, t.ex. licensjakt på varg. "Kulturnyheter borde belysa detta mer, t.ex. i debatter om vi skall ha en levande fåbodkultur eller inte" (Jägare C, 2011).

"Stora skogsbolagen vill gärna ha varg för då hålls älgstammen på en låg nivå, för älgarna skadar träden. Fortsätter det som det har gjort så kommer vargen att ta över jägarnas roll. Förtroendet för myndigheter är litet, det känns som om de vill få ner antalet jägare, för blir det för mycket varg finns inget att jaga och då kan det inte heller finnas några jägare" (Jägare D, 2011).

"Att bestämma över andra är lätt när man själv inte är berörd. Stadsborna kan ju kolla på varg i en djurpark. Förstår inte hur de som är för varg tänker. Här i landsbygden harmonierar jaktintresset som finns, inte med varg" (Jägare G, 2011).

Sedan tycker en person att det handlar om en äganderätts fråga: "Äger du mark får du jaga, men inte när det kommer till rovdjur, för så får man som ägare bara acceptera inskränkningar i äganderätten. Ingen vill ha varg på sina marker. I Sverige får man ersättning för om vargen tar din hund eller ditt boskap, däremot finns det ingen ersättning för tappad jakt". Vidare säger personen att den vanliga jägaren har liten förståelse för att lägga upp jakten på ett annat sätt för att hjälpa älgstammen att klara sig bättre (Jägare A, 2011).

"Vargstammen idag blir koncentrerad på en sådan liten yta, eftersom två tredjedelar av landet är renbetesmarker och där får inte vargen vara. Längre ner i landet är det för mycket vägar och folk, detta betyder att den vargstammen som vi har hamnar på en liten yta med mycket varg. Sverige kan inte jämföras med andra länder när det kommer till vargfrågan, t.ex. Italien har en stor vargstam, men de djuren har ett annat beteende och är mindre, Alaska och Kanada har väldigt stora land ytor" (Jägare A, 2011).

En person säger: "Vargälskarna borde vara ärliga med vad de gjort. Hur lyckades de få tillstånd till inplantering? De förstör ju för jägarna och deras jaktmarker, men det struntar inplanterarna i. Många jägare brinner för jakten sen kommer någon utanför och förstör för dem, det finns ingen rättvisa i det?" (Jägare D, 2011). En annan person säger: "de släpper ut vargarna från djurparker, Kolmården. Det märks för det är inte rädda för människor, de är vana vid människor. Vargar på djurparker får valpar varje år, vart tar de vägen?" (Jägare E, 2011).

"I våra trakter skall det snålas inom sjukvården. Personalen som jobbar där orkar inte med arbetsbördan och blir sjukskriven, ändå kostar de på heltidsanställda spårare och helikoptrar för att få tag på vargar. Stadsborna förstår inte problematiken eftersom de inte själva är drabbade, däremot när vargen kommer till södra Sverige då är vargen ett problem. Vi kanske skulle samla alla vargar på rälsbussen medan de ändå går och skicka dem alla till Stockholm. I slutändan sticker det i ögonen att folk inte kan få hjälp för att allt dras in på medan vargen kostar de på, de kan skicka ut en helikopter och leta efter en varg, men är jag sjuk får inte jag en helikopter. Finns ingen polis om det är inbrott, säger jag att jag skjutit en varg då kommer de direkt, med eller utan bil. Hade jag skjutit min sambo hade jag fått en klapp på huvudet om jag förklarade att han var ett svin, däremot sköt jag en varg tog de ifrån

mig allt” (Jägare E, 2011). En annan person skulle vilja veta vad forskningen av rovdjuren kostar. ”De gamla byggde upp Sverige och idag argumenterar man om kostnaden över att de skall få äta ett ägg till frukost varje dag, men vargen får kosta vad den vill. De får ju inte med sig oss varghatare när de gör på det sättet. Det är en fel prioritering av pengar” (Jägare F, 2011).

”En duktig jakthund kan du få 20 000 kronor för, men det tar tre till fyra år att träna en sådan hund. Sen kommer en varg och biter ihjäl hunden. Du får ersättning för vad hunden kostade, men inte tiden du la ner för träning eller summan du skulle ha fått om du sålde hunden” (Jägare E, 2011). ”Hundarna är som ens barn, folk frågar hur man kan släppa en familjemedlem bara vind för våg, men det är ju hundens liv. Idag kan man inte släppa hunden lös längre. Efter ett möte med varg mitt i byn så bestämde han sig för att aldrig släppa sina hundar lösa någonsin igen. Men samtidigt undrar han om man skall låta vargen vinna över oss? Nu för tiden blir det ingen mer löshunds jakt, nu är det bara jakt i band som gäller. Vi behöver inte varg. Våra förfäder ville ha öppna landskap därför utrotade de vargen. Det blir dubbla budskap. Fäbodbrukare och öppna landskap går inte ihop med rovdjuren. Det leder till oroliga djur och oroliga ägare. Från EU får de bidrag till att ha kossor, samtidigt får vi bidrag för att bevara vargen, det motarbetar varandra. Det är så mycket regler och byråkrati för allting nu för tiden. En annan ekonomisk konflikt är att sälja mark med jakträtt i en tysk tidning kan ge mycket pengar, men nu när det finns varg i jaktmarkerna får man bara ut hälften så mycket pengar om man skulle sälja. Värdeinsknipning på marker och hus efter att det finns rovdjur på markerna får vi inga bidrag eller kompensation för. Jakträtten var värt mycket förr när hunden kunde vara lös, nu kan man bara sitta på sin jakträtt och meta abborre” (Jägare F, 2011).

En person tror inte man förstår problemet med varg innan man har blivit drabbad. Personen tänkte själv likadant när den först hörde det, ”att det inte kan vara så farligt med lite varg”. Vid sin sommarstuga har personen en stor björn. Det däremot känner personen att denne är stolt över att ha en sådan fin björn på sina ägor. ”Björn låter bli hundarna” (Jägare F, 2011).

4.2.5 Förändringar

En person anser att naturskyddsföreningen och jägarförbundet skulle ha ett bättre samarbete: ”för är det någon som kan naturen så är det väl vi jägare, plus att vi är ett stort förbund som finns på alla nivåer. En kompromiss mellan vargmotståndare och icke-vargmotståndare, skulle vara att hela landet tar ansvar. Det är en nationell politik då skall det gälla hela landet, inte bara en liten del, för då måste antalet regleras. Sedan att kompensera fullt ut, t.ex. även för förlorad jakt” (Jägare A, 2011).

”Det får gärna finnas en stam, men inte koncentrerat på ett ställe. Det blir för hårt tryck på varglänen, det vore bra om vi kunde sprida ut det lite mer så fick alla dela på bördan”. Personen skulle hellre se att man kallade vargarna för individer: ”precis som oss och som hundar så är de alla olika. Alla vargar tar inte hundar, likaså tar inte alla vargar andra tamdjur heller. Vidare har folk har svårt att tolka spåren, därför ser de varg här och där, oftast är det tassavtryck från hundar eller lo” (Viltspårare B, 2011).

”På slutet har det varit många dumma debatter och undersökningar som inte ger nått resultat för att de är inte ute efter att lösa någonting, de är bara ute efter att dra igång en hetsjakt på djur och folk” (Jägare B, 2011).

”Många av rovdjursdebatterna är löjliga, sluta verka för nollvision av varg för det kommer inte att hända, vad vi behöver är diskussioner. Det är svårt att se hur en kompromiss skulle kunna formas i dagsläget, idag är det noll inget annat. Det är idag konfrontation före dialog, alla lobbar för sitt och viker sig inte” (Jägare C, 2011).

”På grund av att det finns fanatiker på båda sidorna så blir det ingen debatt bara bråk, därför är det svårt att komma fram till en kompromiss. För mig får de gärna sätta vargarna i djurparkerna så kan folk bevara dem där” (Jägare D, 2011).

”Det är mycket hysch hysch från myndigheterna, de skulle vara mer öppna mot oss. Tala om vart vargen är och inte gömma den för oss. De borde berätta så man vet att man skall vara rädd om hundarna. ex. Vi såg varg här häromdagen” (Jägare F, 2011).

”Om det fanns något medel att ha på hundarna så att vargarna inte tar dem, då skulle du få bättre acceptans för vargen /.../ Det är A och O att lantbrukare tar in sina djur på kvällen. Lika när man släpper ut dem när man tar hand om dem så luktar de människa” (Viltspårare A, 2011).

”Man kan inte flytta djur, de går tillbaks hem. Låt vargen sköta sig själv, lägg inte ner hur mycket pengar som helst på skötsel av den” (Jägare F, 2011).

4.2.6 Licensjakten

”När det kommer till licensjakten på varg så gynnar den inte någon. Jägare vill inte jaga varg, de vill jaga älg. Men de skjuter varg för att ställa upp och vara med och begränsa skadorna de anser att vargen gör på tamdjur och vilt. Utanför de områden som är drabbade av varg ses denna jakt som status, att få ett vargskinn på väggen”. Personen skulle i stället vilja se en riktad licensjakt, vilket skulle betyda att om man fick 10 individer tilldelade i jakten så sköt man av i ett område där de har mycket varg, nästa år väljer man ett annat område och skjuter av där. ”Det hjälper inte att bara skjuta individer här och där, bättre att kunna skjuta bort hela revir”. Personen tycker vidare att det är viktigt att vi lyckas med flyttning av varg, annars blir vi sårbara gentemot EU. ”Hade vi då haft riktad licensjakt, och skjutit bort ett revir så hade man istället kunna sätta de inflyttade vargarna i deras ställe” (Jägare A, 2011).

”Med licensjakten försöker Regeringen få mer acceptans för vargen, men det hjälper inte eftersom vargen bara koncentreras till en del av landet. Genom jakten försöker regeringen bara plocka poäng”. Personen anser att licensjakten är bra, men ger ingen nytta, men jakten måste finnas för att folk skall få känna att de har en chans att vara med och påverka, utan jakten skulle det bli större motsättningar. Personen efterlyser även en mer kontrollerad jakt. ”Det är lätt att skjuta ”fel” vargar t.ex. alphan, vilket innebär att reviret försvinner men problemen med vargen blir bara värre. En kompromiss skulle vara att få skjuta fler vargar i varje revir, och utbilda jägarna bättre i vad som händer när man skjuter ”fel” vargar” (Jägare B, 2011).

Licensjakten är viktig anser en person: "Självklart ställer vi upp när vi får tillåtelse till att på laglig väg göra något åt vår situation. Talar vi om för vargen att vi är farliga så kommer den att bli mer skygg och därmed blir det mindre konfrontationer med vargen. Det är nödvändigt med en jakt på varg för att kontrollera stammen". Däremot tror personen att om man räknar på det så finns det fler vargar än Naturvårdsverket säger, minst 400 individer räknar personen på. "En ändring av licensjakten skulle vara att man fäller kommunvis, att istället för att dela ut ett antal individer på hela länet, delas de ut på kommunerna. Ett annat förslag är att man skall få fälla hela revir, det skulle göra en större skillnad än att bara peta här och där", men personen är noga att påpeka att de värnar om den jakten de nu fått tillstånd till (Jägare C, 2011).

"Licensjakten är bra för att förhindra inavel och begränsa antalet. Däremot känns de inte bra att de vill inplantera varg, för då blir det fler vargar, plus att de redan planterat in varg. Att vargarna skulle ha vandrat in är en bluff, de hade aldrig tagit sig igenom lappmarkerna. De kan ju vara ärliga med vad de gör, nu först går det ut med att de skall plantera in varg efter licensjakten". Personen hade gärna sett en högre avskjutning, och en bättre koll på hur många vargar det finns. "De har inte tillräckligt med folk, därför har de ingen koll på hur många vargar det finns" (Jägare D, 2011).

En annan person anser att det är bra att licensjakten tillkom, den är ett måste för att hålla vargstammen på en någorlunda acceptabel nivå. "Om de skall ha en vargstam så måste det nästan inplanteras varg, för att kunna hålla 200 vargar genetiskt. Antalet på licensjakten räcker inte till. Det skjuts någon varg här och där men stora revir blir kvar – det behövs en mer flexibel kvot. Bra att ta bort hela revir, då kan man ta skiten några år sen blir det bättre. Situationen blev mer accepterad i och med licensjakten, då fick jägarna nått att göra åt saken". Personen vill inte ha mer varg än det finns nu. För som det är nu så är det en ganska acceptabel nivå, men det finns ändå alltid en rädsla att bli av med hund och bytesdjur. Däremot tror personen att det nog inte blev som de tänkt. "De säger nu att det skall bli fler att de skall höja taket till 400-450 individer" (Jägare G, 2011).

"Vargarna behöver jagas för att bli rädda och få respekt för människor. Vargarna behöver ha mat, men det är även en fråga om ekonomi, älgarna får inte äta upp träden, men personligen vill jag hellre ha kvar älgarna i skogen och inte rovdjuren. När maten tar slut kommer de att komma närmare oss människor. Vi måste ha en licensjakt för att hålla nere antalet och göra vargen mer skygg för människor. Men de skall inte sitta i Stockholm eller Bryssel och bestämma det, det borde vi få göra län för län. Vi som är berörda borde få bestämma mer. Vargen skall inte utrotas men hållas efter" (Jägare E, 2011).

"Det är naturvårdsverket som delar ut jakten, men det är positivt att vi har fått licensjakt på varg, men vi borde öka avskjutningen mer där det är tätt med revir. Kanske skjuta av hela revir på de ställena. Det kommer att sluta med katastrof annars. Inplanteringen är inte nödvändigt det skulle irritera folk mer. Vi har ju invandring av varg, det kommer in ryssvargar. Tar de inlandsskogen då har de en chans att ta sig neråt i landet, men det är svårt för dem och de kan ju lätt försvinna" (Viltspårare B, 2011).

"De vill genom jakten på varg skapa mer acceptans för vargen", men personen tvivlar på att det kommer att fungera, kanske på lång sikt. "Det var dålig syn på björnen med förr. Licensjakten skulle kunna göra vargen mer skygg. Vargen är ett nyfiket djur, så det kanske

kan gynna vargen i framtiden. I Sverige har vi löshunds jakt och jägare vill inte längre släppa hunden och det kan man förstå. I Nordamerika har man ingen löshunds jakt, så det kan man inte jämföra med. Med licensjakten skulle det även bli mindre tjuvjakt, men tjuvjakt på alla rovdjur förekommer. Motståndarna säger att en varg tar mycket älg, det stämmer inte, däremot tar de inte heller bara sjuka och dåliga djur, mest tar de älgkalv. Jägarna förstår inte att det kan öka älgstammen, en älgko som får sin kalv tagen på vintern, slipper släpa runt på en kalv vilket kan vara påfrestande, det gör att hon är i så bra kondition till våren att hon kan få två kalvar. Licensjakten skulle inte ta fel individer. Som hundar är vargar individer, vissa är aggressiva andra inte. Ett bra alphas som inte tar hund eller tamdjur borde inte få vara med i licensjakten. Eftersom dessa föräldrar lär upp sina valpar att bli bra individer. Inriktar sig jägarna på alphas, då splittras reviret, men dessa valpar har inte lärt sig jaga ordentligt vilket skapar mer problem. Det har varit en lobbyverksamhet från jägarnas sida för att få licensjakt”. Personen tycker inte man skall släppa licensjakten fri utan ta bort problem reviren och spara de bra (Viltspårare A, 2011).

”Tror inte på licensjakten skulle hellre vilja ha en individjakt året om. Vargen som tog hunden var en ”mördar varg”, en som river/dödar en massa djur men inte äter. En sådan skall omedelbart tas bort. Jägarkårens förtroende skulle öka om de fick ta bort ”mördar vargarna”. Alla vargar är inte elaka. Det är helt okej med varg bara han lever på det han skall leva på. Licensjakten är som att släcka en eld, direkt efter är kriget igång på nytt. De tror att om de slänger till oss 25 individer att skjuta så blir vi nöjda, vi skulle vara nöjda med mindre bara det var rätt individer vi fick ta bort. Däremot kan jakten vara bra för att se till att vargen blir skygg som björnen” (Jägare F, 2011).

4.3 Grupp 3: Hundägare

En av hundägarna sitter i styrelsen för Malungs kennelklubb, och har varit aktiv med hund sedan 1970-talet. Personen säger att de fick en förfrågan att ta upp frågan om rovdjur i klubben, men frågan blev avblåst för medlemmarna var inte eniga (Hundägare A, 2011).

Personen tycker inte det får bli för mycket rovdjur. Personligen har hon inte haft några problem med vargen, men hon tycker synd om bönderna som får sina tamdjur tagna av varg (Hundägare A, 2011). En annan person säger att det finns varg i skogen påverkar denna persons träning med hund, främst genom att man då väljer aktiviteter där man har koll på sin hund. ”Genom att göra fler kontaktövningar så har man bättre koll på hunden och den springer inte runt ensam i skogen”. Personen vill inte utsätta sin hund för den risken. ”Man kan såklart även möta varg även fast man håller sig i närheten av hunden, men risken är större att hunden attackeras om du inte är där. Oansvariga hundägare, släpper man sin hund i ett vargrevir så vet man om riskerna och kan då inte gnälla om att vargen var dum. Jag släpper min hund lös under kontrollerade former, då tycker jag andra kan göra det med” (Hundägare B, 2011).

”Politikerna verkar inte veta vad de pratar om. Man måste vara med om det själv för att förstå problematiken, t.ex. så blir det ramaskri så fort vargen visar sig i Stockholm. Det skall inte göra skillnad på om vargen är här eller där. De förstår inte konflikten som finns, det kommer alltid att finnas två sidor, för och emot”. Själv står personen mittemellan, det får inte

blir för mycket varg, förstår oron som finns över att hundarna skulle bli tagna (Hundägare A, 2011).

”Det är mycket diskussioner runt denna fråga, det kan lätt bli tjatigt. Det märks i både massmedia och på byn” (Hundägare A, 2011). En person tror att dessa diskussioner grundar sig i okunskap, plus att massmedia skapar och sprider rykten, t.ex. hundar som blir tagna fast de låter den springa lös ute. ”Massmedia förstör mycket, de skulle inte driva frågan så hårt. Plus att det är inte bara varg som attackerar djur utan även andra hundar. Personen tycker även att debatten märks på folk som pratar. Det märks på barnen som kommer från jägarfamiljer, de pratar om jakt och kommer automatiskt in på varg, och om att skjuta varg. Små barn som går i lågstadiet pratar om ”SGT – Skjut, Gräv och Tig”, så dessa åsikter kommer hemifrån” (Hundägare B, 2011).

”Myndigheterna har ingen koll på antalet vargar. I förra årets licensjakt fick jägarna för lite vargar tilldelade sig att skjuta. Om man räknar på att en vargtik kan få 5-10 valpar så är det högt över taket på 210 individer, därför skulle de fått skjuta fler vargar. Licensjakten är ett måste för att kunna skydda tamdjuren” (Hundägare A, 2011). En annan person anser att ”man inte skall skjuta för skjutandet skull. Ett bättre sätt vore att ta bort problemindividerna, och då under kontrollerade former. Kanske ha en yrkesjägare, så inte vem som helst kan springa ut och skjuta en varg. Om beståndet skall hållas nere, måste man ha bättre koll på vilka individer som skjuts bort, så de inte skjuter bort de nya generna. Vet politikerna verkligen vad de håller på med när de tillåter att vargar skjuts hur som helst? De kanske är jägare och vill ha älgarna för sig själva så inte bytesdjuren försvinner” (Hundägare B, 2011).

”Förflyttning av varg är rena önskedrömmar, man kan inte flytta djur på det sättet, de hittar alltid hem igen. Då måste man inhägna dem i gigantiska nationalparker” (Hundägare A, 2011). På frågan om vargens återetablering säger personen att: ”strövargar har funnits länge men hur har de ploppat upp?” (Hundägare A, 2011).

”Personligen är jag mer rädd för björn än för varg säger en anonym hundägare. Björnen är större och skulle inte bara vilja ha min hund utan även mig. Chansen är inte så stor däremot att jag skulle stöta på någon av dessa djur” (Hundägare B, 2011). ”Björnar är mer accepterade för de gör inte lika stor skada och massmedia skriver inte om björn lika mycket som de skriver om varg. Björnen är mer accepterad för den finns i mindre bestånd och den är mer skygg, medan vargen är mer nyfiken av sig” (Hundägare B, 2011).

Lokalt har personen inte hört något från politikerna i frågan bara jägare. Därför vet personen inte var de lokala politikerna står i frågan, ”men eftersom vargen ökar i antal i bygden skulle det vara intressant att höra mer debatter i frågan” (Hundägare A, 2011). ”De flesta i vår kommun är jägare och vill skjuta varg, sen finns det vi som inte vill skjuta varg men vi är färre än de som vill. Personligen vill jag inte rösta på ett parti som vill skjuta vargar. ”Min syn har ändrats sen jag flyttade hit till Malung, förut tänkte jag bara på vargen som en av de fem stora. I den här kommunen med alla hårda anti-åsikter, gör att man känner starkare för nu än jag gjorde förut” Politikerna borde tänka utanför sina egna intressen och inte bara jaga väljare, för det finns folk som vill ha vargen kvar. Det finns viktigare saker än vargen att lägga energi på” (Hundägare B, 2011).

4.4 Grupp 4: Fäbodbrukare & Lantbrukare

En fäbodägare börjar med att säga att: "Det är en kanonkänslig fråga, jag törs inte ventilera mina åsikter så vem som helst hör, för jag är ingen rovdjursmotståndare. Har inte direkt märkt av några rovdjur, finns björn vid fäboden, men jag har inte sett något har inte heller märkt något på djuren. Indirekt påverkas man däremot mycket, oron finns där, sen vill alla prata om det. På byn frågar de om rovdjuren, det blir som ett mantra för lokalbefolkningen här. Det är arbetsamt att de frågar om det hela tiden. Till vilken nytta vill de veta, känns mer som sensations lystnad. Har inget emot rovdjuren så länge boskapen kan vara ute om dagarna. Djuren får vara inne om kvällarna. Traditionell kunskap är viktig för överlevnad i händelse av en katastrof. Jag tar inte avstånd från samhället men jag gör det jag kan för en bättre miljö" (Fäbodägare A, 2011).

En person har haft fäbodbruk med lösgående djur i 20 år, och har märkt av att det blivit mer rovdjur i skogarna, särskilt på djuren som blivit mer oroliga. "Ibland kommer de hem springandes och vill inte gå tillbaks ut på flera dagar". Än så länge har personen klarat sig från rovdjursangrepp, "men nyligen var det angrepp på får i både Tyngsjö och Yttermalung, och detta oroar naturligtvis en annan djurägare". En annan del är att personen inte gärna vill gå själv ute i skogen längre, "fast att man alltid annars gjort detta". Rädslan när det kommer till personen själv är mest för björn. "För att ha gevär och kunna freda sig så måste man ha en jägarexamen" (Fäbodägare B, 2011).

En annan person har haft fäbodbruk i 40 års tid: "så länge vargen håller sig i skogen så är det ingen fara, men han får inte komma för nära. Man skall alltid ha respekt för alla vilda djur. Det är inte så mycket rovdjur runt där jag bor så jag känner mig inte så rädd, men visst tittar jag lite extra efter djuren" (Fäbodägare C, 2011).

En lantbrukare har haft får sedan 1984, och har alltid haft ett stort intresse för djur, även haft kor. Personen har en rädsla över att få in dem bland sina egna djur, särskilt eftersom personen efter en propp är handikappad, vilket gör det svårare för denne att hålla koll på djuren. Men personen kollar till dem en gång om dagen. "Förr hade jag över 50 tackor, men efter proppen har jag bara 15 tackor och 18 lamm" (Lantbrukare A, 2011).

När det kommer till Sveriges rovdjurspolitik så anser en person att den är "åt helvete, eftersom vi i de s.k. varglänen skall ha hela beståndet av varg, när vargen kommer ner till Stockholm då blir den bortplockad för då är den helt plötsligt farlig" (Fäbodägare B, 2011). "Politikerna bryr sig inte, för de förstår inte problematiken. De har sitt eget och tror att det är det rätta. Det vore väl bra om det fanns vargar runt Stockholm där det finns mycket vilt. I dagsläget är det mycket vargar på en liten yta. Hade vargen funnits på samma villkor i hela Sverige hade det varit annorlunda. I södra Sverige jagar de vargen så att de skulle kunna skrämma ihjäl dem. Efter att ha sett vargen i Norrköping på tv, och tyckt jag så synd om den eftersom de stressade den så mycket. Man måste ta hänsyn även om man inte tycker om dem" (Fäbodägare C, 2011).

En person säger: "att regeringen prackat på oss rovdjuren mot vår vilja. Jag är rädd för mina djurs säkerhet, men de är i.a.f. inne på kvällarna, men man känner sig inte trygg som man gjorde förr. Något är fel när vi måste ha rovdjur i samhället. Politikerna tycker inte att det gör något, men det bor människor även här i glesbygden. De förstår inte problematiken

eftersom de inte vet hur det är. De borde prova på att bo på landsbygden, de bor ju i städerna. Förr fick man skottpengar för att skjuta vargen, idag är det helt annorlunda” (Fäbodägare D, 2011).

En person tycker att: ”Det känns som att glesbygden skall utrotas och ersättas med rovdjur som statsfolket får titta på. Det är ingen i glesbygden som vill ha några rovdjur, de blir bara förbannade när rovdjuren dyker upp. Även de som inte är jägare eller djurägare” (Lanbrukare A, 2011).

En person tror att det i grund och botten handlar om en existentiell konflikt. ”Två olika personer på landsbygden, de som gjort ett aktivt val att vara här, och de som aldrig kom härifrån. Vi lever en lugn tillvaro, vi har en låg halt av våldsbrott, då kommer nått som stör friden, vilket är rovdjuren. Det vore en sak om man fick freda sig mot dem. Om en varg tar din hund, då blir du ledsen sedan arg, du går ut och skjuter vargen, men då får du fängelse. Andra har bestämt över ditt liv, där i ligger frustrationen” (Fäbodägare A, 2011).

”Vargarna har omöjligt kunnat ta sig hit själva, för de hade aldrig kunnat ta sig genom lappmarkerna oskadda. Därför måste de ha blivit hit flyttade, plötsligt bara dyker de upp här och där”. Personen har hört att Estonia kan ha varit fylld med vargar, eftersom man inte fick gå ner och kolla lasten efter att den sjunkit, ”nått fuffens var det” (Fäbodägare B, 2011). Även Fäbodägare C tror att vargen från början är inplanterad (2011). ”Vargen är inplanterad från början, de hade aldrig klarat sig igenom lappmarkerna. Planteras i de stora skogsbolagens skogar, för det var där de dök upp aldrig på privat mark, vilket är bra för skogsbolagen för då försvinner älgarna som skadar deras träd” (Lantbrukare A, 2011).

”Antalet varg är mer än de säger, regeringen vet det men att de ljuger. Vargen är inte utrotningshotad, de finns massor med varg i andra länder, så varför skall vi ha så många?” Personen har lite förtroende för regeringen, eftersom ”de bara ser till sig själva och skiter i alla andra. De vet inte hur Sverige ser ut utanför tullarna”. Ett annat problem som personen ser med rovdjurspolitiken är att det får kosta vad det kosta vill. ”Hur mycket pengar har de lagt på denna fråga, pengar som kunnat läggas på annat? De som inte blivit drabbade förstår inte problemet med vargen” (Fäbodägare B, 2011). ”Det slängs ut så mycket pengar på vargen, pengar som skulle ha kunnat användas till sjukvård istället. Det finns andra håll att stoppa dem pengarna i” (Lantbrukare A, 2011). ”På landsbygden har vi dålig service, de lägger ner sjukvård, affärer, banker. Frustration från befolkningen att landsbygden blir åsidosatt. Summan blir att det är enklare att klaga på varg och björn” (Fäbodägare A, 2011).

”Det finns en rädsla över att fäbodbruket skall dö ut, eftersom vargen kommer ta över. Länsstyrelsen motarbetar sig själv, i ett rum sitter de och säger det skall finnas fler fäbodbruk med fler djur, i nästa sitter de och motarbetar de besluten. För att skydda djuren behövs fettrådigt vargstängsel, men det går inte att häkta in all den marken korna använder i ett fäbodbruk” (Fäbodägare B, 2011). ”Det har blivit så mycket byråkrati på slutet. Nu för tiden kan du inte bara ha en ko, för då måste du vara med i massor med olika föreningar, allt skall vara så stort nu för tiden. Därför läggs fler fäbodbruk ner, de som är duktiga på att skriva och söka bidrag de klarar sig bra” (Fäbodägare C, 2011). ”Efter EU går allt ut på bidrag och det har blivit så mycket byråkrati runt allt. De sitter ju så långt bort, de skall skita i vad vi gör här uppe” (Lantbrukare A, 2011).

”Björnen är inte farlig, det kan hända att den tar kalvar men inte vuxna kor, sen attackerar björnen mest får. Däremot en björn med ungar är farlig”, vilket är en av

anledningarna till att personen känner att denne hellre tar bilen och letar efter korna nu förtiden, när personen förr skulle ha promenerat (Fäbodägare B, 2011). "Björnen är mer accepterad för att den viker undan mer än vad en varg gör" (Fäbodägare D, 2011). "Björnen håller sig i skogen och inte i byn, och den är inte farlig för hundarna. Man är mest orolig för hunden under jakten, hunden tycker ju det är det bästa han vet och en jakthund skall inte ligga på sofflocket, den vill ju inte sluta jaga" (Lantbrukare A, 2011).

"Det skall finnas en licensjakt, eftersom det finns för många vargar i dags läget. Jag skulle gärna se att reglerna för skydds jakt blev bättre för djur ägarna, för som det ser ut idag så måste vargen ta ett djur innan de får skjutas. Skulle man skjuta innan så blir man anklagad och utredd. Sen är det bara djurägarna som får skjuta så han kan inte ta hjälp av grannar för att skjuta en varg, fast att grannen är jägare och kan hantera ett vapen bättre än vad djurägaren kan. Däremot är det en ensam varg så kan korna ta död på vargen själva, fjällkor går till attack om de blir hotade av en ensam varg, det finnas fall där man hittat döda vargar i hagen som korna tagit död på". Felet som personen ser med licensjakten är att det blir fel proportioner, de skjuter lite vargar här och där, och de skjuter snabbt upp sin kvot. "De vargarna som skjuts är oftast ofarliga, vilket lämnar kvar problemvargarna. Han skulle gärna se att man samarbetade bättre för att först och främst använda kvoten till att få bort problemvargarna" (Fäbodägare B, 2011). "När det kommer till licensjakten får det inte bli någon stress åt något håll, varken för vargar eller jägare". Personen tror att de har jakten för att kunna ta in fler vargar (Fäbodägare C, 2011).

En person tycker det är bra med licensjakten för det är enda sättet att få bort någon varg. "Det är bra att det är tillåtet att få bort någon på laglig väg, men vissa jaktlag bryr sig inte om det och det kan personen inte förstå. Det borde bli bättre regler för djurägare, så att man får lov att skjuta rovdjuren när de går för nära" (Fäbodägare D, 2011). "Licensjakten är blaha blaha, vi borde jaga varg året om, och de borde vara lovligare som annat vilt" (Lantbrukare A, 2011). "När det kommer till skydds jakt behövs snabbare handläggningstider. Ser hellre än licensjakt mer skydds jakt som kan dras bort från licensjakten. Det är mycket jobb med att ha djur, jobbar ca 15-18 timmar om dagen däremellan har man jour. De som bestämmer över oss jobbar inte så mycket som oss, de får semester har bättre ekonomi osv. Till slut kommer man till en bristningsgräns. Licensjakten däremot kan tas bort, men strategiskt sett så är det bra. Folk känner att de får en chans att påverka och det är därför politikerna gjort den" (Fäbodägare A, 2011).

När det kommer till den lokala politiken, så finns inget förtroende för dem: "de ser bara till sin egen plånbok och skiter i resten". Personen känner sig motarbetad av kommunen och de satsar bara på norra delen av kommunen. "De lokala politikerna är svåra att få tag på och man får inte till en träff med dem. Det skall vara som det alltid har varit det speglar deras attityd, och på så sätt finns det ingen som kommer med nya idéer och eftersom de är så oanträffbara så är chansen att påverka politiken med sina åsikter liten" (Fäbodägare B, 2011).

"De vänder kappan efter vinden. De har aldrig varit ute i glesbygden. Det hade varit roligt med ett sammanträde där de kunde komma och förklara sin politik. Vi hör även vi till den här kommunen, fastän vi bor i utkanten. De riktar bara all sin fokus på sälen och skulle nog gärna få bort vårt område från kommunen" (Fäbodägare C, 2011).

"Kommunen skulle ha mer att bestämma om när det kommer till vargfrågan. Jag har ett bra förtroende för de lokala politikerna. Däremot har vargfrågan gått så långt så jag tror aldrig vargen blir accepterad här uppe" (Lantbrukare A, 2011).

”Det är en huvudlös debatt grundad på åsikter utan verklighetsförankring. Inget förtroende för någon som bestämmer särskilt inte politiker. Därmed inte sagt att de gör fel i allting”. Rovdjursfrågan är bara lokalt publikfrieri, ett spel för gallerierna. Det borde vara en mer nyanserad debatt, nu är det bara svart eller vitt” (Fäbodägare A, 2011).

En person ifrågasätter kunskapen: ”länsstyrelsens forskning är baserad på hägn i Kanada. Björnen där vet inte vad en ko är, därför blir den rädd för en kobjällra, i Sverige betyder en kobjällra mat. Länsstyrelsen gav ut en broschyr där det stod att man skulle bära en kobjällra när man gick till skogs för att skydda sig. Dåligt att de inte varit ut till folk för att se hur det fungerar och hur det ser ut när det inte fungerar med rovdjur. Ingen har forskat på varför det blir fel, de har bara fokuserat på attackerna. Ska du då som inte vet något bestämma över mig, det blir frustrerande. Rovdjursfrågan är större än bara vargens vara eller icke vara. Skall vi fortsätta att köpa mat från andra sidan jorden, eller skall vi satsa på att ha ett ekologiskt hållbart jordbruk, då är skogsbete och fäbodbruk en nödvändighet. Jag tror att det finns ett sätt att bedriva fäbodbruk och skogsbete på ett sätt där man ändå kan ha björn och varg. Genom gammaldags och traditionell omvårdnad av djuren. Ha djuren inne på nätterna, fasta tider, mindre antal djur per skötare. Då ser vi direkt om det fattas en ko, eller om nått är fel” (Fäbodägare A, 2011).

5 Slutsats

- Vad ligger till grund för konflikterna?

Många av intervjupersonerna pratar om stad versus landsbygd, vilket i deras perspektiv grundar sig i att glesbygden känner sig förbisedd av den styrande eliten. Många av intervju personerna nämnde att någon som sitter så långt borta skall bestämma hur vi här uppe skall leva våra liv. I intervjuerna framgick det att denna konflikt även fanns på lokalnivå, att personer som lever i periferin av kommunen kände sig förbisedda av den styrande eliten. Både dessa konflikter pekar även på en myndighetsmisstro. Vissa av de intervjuade personerna visar på att de väl i kontakt med myndigheter har känt sig väl behandlade. Denna konflikt har visat sig i undersökning av litteraturen och särskilt i intervjuerna vara den konflikt som ligger till stor grund för osämjan när det kommer till vargfrågan.

Några av de intervjuade nämner när det kommer till EU att de inte borde lägga sig i vad vi gör här uppe, när de sitter där nere och inte vet hur vi lever här. Detta bygger på samma grunder som stad vs. landsbygd. Däremot blir det en ännu starkare känsla av att någon som inte talar samma språk, lever i samma samhälle, eller har samma traditioner skall bestämma hur en annan nationalitet skall leva sina liv.

När det kommer till djurägare och jägare så pratar de även om att vargen tar tamdjuren respektive bytesdjuren. Denna konflikt grundar sig i rädsla att bli av med sitt intresse och i vissa fall levebröd. Det är även en konflikt om resurser, och dessa resurser är inte bara kött från slaktade djur, utan handlar även om vilka som besitter rätten att vistas ute i skog och mark.

En annan konflikt som intervju personerna nämner är mellan "nollvisionsfanatiker" och "naturmuppar". Vilket med deras egna ord står för vargmotståndare och icke-vargmotståndare. Denna konflikt är mycket infekterad och hot från båda håll förekommer. Denna konflikt grundar sig i skilda åsikter och oförmåga att sätta sig in i den andra sidans resonemang.

- Vart ligger dessa konflikter i Lipset & Rokkans modell över konflikter?

I intervjuerna framkommer samma konflikter som i sammanfattningen av litteraturavsnittet, men även en ny konflikt mellan vargmotståndare och icke-vargmotståndare.

De flesta nämner konflikten mellan stad versus landsbygd och konflikten mellan bybor och lokala politiker. Dessa hamnar långt ut på I-axeln (lokalt vs. nationellt), vilket var centraliseringen av makten. Periferiregionernas reaktioner gentemot de dominanta nationella eliternas.

När det kommer till konflikten med EU så hamnar den långt ut på g-axeln (center vs. periferi) i modellen. Denna konflikt var över kontrollen och utspelar sig mellan eliter som vill ha kontrollen.

Även konflikten om resurser som hamnar långt ut på a-axeln (tagare vs. givare).

En annan konflikt som intervju personerna nämner är mellan vargmotståndare och icke-vargmotståndare. Eftersom den konflikten bygger på motsättningar mellan grupper så kan den hamna på i-axeln (ideologi – samhälle) eftersom denna axel bygger på konflikter mellan ideologier och omgivande samhälle. När det kommer till de olika undersökningsgrupperna och deras ideologier, generellt sett, så hamnar jägare på vargmotståndarsidan, och hundägare, fäbodägare, och lantbrukare på icke-vargmotståndarsidan.

- Vilka effekter ger licensjakten på det folkliga stödet för varg?

Under intervjun säger personerna att licensjaktens införande inte ändrat deras syn, däremot kan man utläsa av svaren att licensjaktens införande har spelat en roll i att folk känner sig mer förstådda. Vissa av intervju personerna säger även att de märker en skillnad i folks syn på vargen, att de mest negativt inställda mot vargen har blivit mer positiva, och de som sett mer positivt på vargen har blivit mer upprörda på motståndarna mot varg. Vilket även syns på intervju svaren. Slutsatsen blir att folk inte tror att licensjakten har påverkat deras position när det kommer till vargfrågan. Däremot i en genomgång av intervju svaren så kan man klart läsa ut att på de mest negativa har det haft en positiv inverkan på deras stöd för vargen, medans det är tvärtom för dem som haft en positiv syn på vargen sedan innan licensjaktens införande. Deras syn på vargen är fortfarande positiv, men deras syn på motståndarsidan har blivit mer negativ.

- Stämmer undersökningen överens med Sveriges försvar av vargjakten?

Många av de intervjuade säger att lokal acceptans är viktigare än allt annat. En förutsättning för att lokal acceptans skall kunna uppnås så måste de listade konflikterna lösas: mellan vargmotståndare och icke-vargmotståndare, mellan stad och landsbygd och mellan vargen och människan. Däremot behöver inte licensjakten vara det enda sättet, eftersom den jakten i sig skapar konflikter. Samtidigt säger många av jägarna att utan licensjakten så finns det ingen chans att de ens skulle diskutera en kompromiss. Många av de intervjuade, framför allt när det kommer till jägargruppen, känner att i och med licensjakten så fick de mer inflytande över sin situation, de kände att de hade blivit hörda. Däremot är licensjakten inte problemet, och dess utformning i dagens läge är inte tillräckligt genomtänkt. Enbart licensjakten som den ser ut idag räcker inte för att skapa acceptans, motståndet finns fortfarande kvar. Däremot kan införandet av en licensjakt på varg ses som ett första steg i att skapa lokal acceptans.

I EU's kritik av licensjakten bygger Sveriges försvar till största delen på att den är tänkt att skapa acceptans. Vilket i intervjuerna har visat sig vara korrekt. Samtidigt säger EU att det finns andra sätt att skapa acceptans. Detta kommer även upp i intervjuerna att det finns andra sätt, eftersom vargjakten inte är problemet i konflikten, utan motsättningarna som kommer med att en styrande elit bestämmer över en minoritet utan att ha tillräcklig insyn i hur dessa lever. På så sätt stämmer inte Sveriges försvar av licensjakten. Intervjuobjekten säger samtidigt att utan licensjakten kommer problemet att förvärras, eftersom licensjakten gav grupperna en känsla av inflytande i sin situation. Så även om licensjakten behöver förbättras

när det kommer till hur den är utformad, så hjälper den på sätt och vis till att skapa lokal acceptans, att motståndarna mot vargen känner sig hörda.

5.1 Slutdiskussion med egna observationer

Denna fråga rör upp starka känslor, starkare än jag hade förväntat mig. Vissa av de tillfrågade intervjuobjekten ville inte prata med mig. Många var misstänksamma, ställde många frågor innan de sa ja till att bli intervjuade. Vissa tackade även nej på grund av att de hade en hotbild över sig redan på grund av denna fråga, och de ville inte riskera något. Det som förvånade mig var även attityden hos vissa politiker, många av dem ville inte heller prata med mig. Jag skickade ett mail till alla tilltänkta politiker, ett parti svarade. När jag senare ringde upp de jag skickat mail till svarade alla att de fått mitt mail, några sa: ”jaha, det är du med vargen”, andra ville veta exakt vilka frågor jag skulle ställa, andra ville vara anonyma och valde att inte svara på vissa frågor. Hade jag varit en väljare som ställde samma frågor så skall de kunna svara på dem.

Undersökningen visar även på en misstro för de lokala politikerna, för att de är svåra att få tag på och att de inte brydde sig om frågan. Även jag hade svårt att få tag på politiker att intervjuas. Sedan ställer jag mig frågan att om politiker vill vara anonyma eller inte vill svara på frågor, beror det på att svaret är olika beroende på vilken som frågar. En politiker sa till mig: ”vill du ha ärliga svar eller officiella svar?” En annan fråga som dyker upp i huvudet är vad händer med demokratin om politiker inte kan vara ärliga med sina ståndpunkter när det kommer till vad de representerar som öppna kandidater inom den demokratiska sfären.

De övriga som i min undersökning valde att vara anonyma sa alla samma sak och det var inte för att de inte stod för sina åsikter, det gör de, utan av rädsla för repressalier. Vilket visar på vilken känslig fråga detta är. I min undersökning fick jag godkännande av vissa att använda deras namn, men på grund av att denna fråga visade sig vara så pass känslig så valde jag ändå att göra alla anonyma.

Man kan även utläsa från intervjuvaren vart de olika intressegrupperna står i vargfrågan: Jägarna är generellt sätt negativt inställda till vargen, hundägarna är generellt sätt ointresserade eller positiva till vargen. Lantbrukarna och fäbodägarna är relativt positiva. Detta är intressant eftersom även hundägare, lantbrukare och fäbodägare är drabbade i rovdjursfrågan, ändock är de mer positivt inställda till vargen.

En anledning till detta, som man kan läsa i intervjuvaren, skulle kunna vara att djurägarna är först och främst rädda om sina djur. De skyddar sina tamdjur genom att inte skicka ut dem i skogen själva, när vi talar om hundar, och genom att ta in dem om nätterna, när det gäller fäbodägare och lantbrukare. Likaså bryr de sig inte om licensjakten på samma sätt, de är mer intresserade av skyddsjakten, och att förenkla byråkratin runt detta, för att skydda sina djur. Jägarna däremot jagar samma bytesdjur som vargen och på det sättet blir de konkurrenter om samma jaktmarker. Detta tycker några av de intervjuade jägarna är en äganderätts fråga, att få bestämma över sina marker, och de djur som vistas på dessa marker.

I frågan om licensjakten så sa interjupersonerna som ville ha den att den var bra och att de var glada att de hade fått den. När man däremot ställer följdfrågor om hur de vill att den ser ut så kommer det fram att de inte alls egentligen tycker att den är bra upplagd.

När man sen pratar med båda sidorna så säger de: "nu fick du helt andra svar än när du pratade med de andra". De tror att de står långt ifrån varandra, men i mina samtal upptäckts att de vill samma sak, en förnyad och förbättrad licensjakt. De har även oftast samma lösningar på frågan, bättre kontroll över vilka vargindivider som skjuts. Där finns det utrymme för en kompromiss som båda sidor skulle kunna acceptera.

Denna kompromiss skulle bestå av en bättre upplagd licensjakt. Där fel vargindivider inte skjuts och folk är utbildade till att veta vilka vargindivider som borde skjutas och vilka vargindivider som borde sparas. Ett annat alternativ är att skjuta av hela revir men spara de revir som inte orsakar någon skada på tamdjur, och därför skulle uppfostra sina ungar till bra vargindivider. När det gäller gruppen med jägare kommer det fram att de vill hjälpa till att förvalta rovdjurstammen. De vill få det förtroendet, men misstron från myndigheter skapar onödiga motsättningar. De skulle skapa en bättre acceptans om de kunde samarbeta och diskutera med varandra. En annan del vore ett bättre samarbete mellan jägare och naturvårdsverket. Detta skulle kunna förebygga och motverka den misstänksamhet som finns på båda sidor mot båda sidor. Jägarna skulle känna sig behövda och känna att de får vara med och förvalta vargstammen på ett helt annat sätt, och naturvårdsverket skulle få mer personal till bl.a. inventering av vargstammen. En annan form av kompromiss skulle vara att ta bort licensjakten och ersätta den med en utökad och förbättrad skydds jakt, där bl.a. handledningstiderna inte skulle vara så långa. Bättre kunskap om vargen, t.ex. dess beteende och vargflockens uppbyggnad, skulle i viss mån förhindra att fel vargindivider skjuts, och att vargindivider skjuts i onödan.

I frågan om EU så känner glesbygdsbefolkningen i undersökningsområdet, att Stockholm är för långt bort för att bestämma hur vi skall leva, så att tänka att någon sitter i Bryssel och bestämmer är otänkbart. Sverige borde göra en liknande forskning som denna, med fokus på att vinna lokal acceptans, och sedan presentera sina förslag till EU's miljökommission.

I denna uppsats genom intervjuerna som jag gjorde kom jag fram till att problemet med licensjakten var inte alls som jag trodde. Det handlar inte om ett hat mot vargen som djur, det handlar bl.a. om hur de som lever på glesbygden anser att de som styr inte lyssnar på dem. En annan del av problemet är byråkratin, som gör att vanliga människor inte klarar av att söka bidrag, eller skydda sina djur o.s.v. Den misstro som finns mellan de olika grupperna spelar även den en stor roll.

Intressant att anmärka var att de även fanns en misstro emot forskare. Många av de jag intervjuade hade blivit intervjuade förut av andra forskare med liknande ämnen. De sa att de aldrig såg att dessa forskningar ledde till några resultat. De vill veta konsekvenserna av beslut och att folk forskar mer om detta. De vill även att det forskas mer på orsakerna till att saker händer, inte bara att de ser de enskilda händelserna och omvandlar det till statistik. Detta skulle man forska vidare på.

Andra förslag på vidare forskning är att eftersom detta är en aktiv fråga, undersöka samma fråga igen när det gått en tid för att se om det har blivit en större acceptans för vargen.

En annan sak som kom fram i undersökningen är misstron för den styrande eliten – en undersökning som handlar om problematiken som uppstår när en majoritet beslutar över en

minoritet utan kunskap om deras närområden skulle vara relevant när det kommer till vargfrågan.

Referenser

Internet:

Ahlberg, J. 2010 - Släktbandens betydelse för styrelsens funktioner i familjeföretag. Digital kopia: hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:324033/FULLTEXT01
- hämtad 22 juni 2011 kl. 13.06

DN - <http://www.dn.se/debatt/vargen-vet-bättre-an-regeringen> – hämtad 30 maj 2011 kl. 00.49

DT - <http://www.dt.se/nyheter/borlange/1.3635624-ingen-folkomrostning-om-islamiskt-center?m=print>
– hämtad 14 juli 2011 kl.13.30

EU Lag - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:SV:HTML> –
hämtad 23 maj 2011, kl. 11.01

Folknationen Ny Rovdjurspolitik - http://www.folkaktion.com/news_1.html – hämtad 26 maj 2011
kl. 16.28

Guillou, J. 2008 - <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/janguillou/article11322871.ab> –
hämtad 8 juni 2011 kl. 22.00

Lipset, Seymour. M. & Rokkan, Stein. 1990. Cleavage Structures, Party Systems, and Voter
Alignments. Oxford University Press. Oxford - □

Lipset, Seymour. M & Rokkan, Stein. 1990 -

<http://www.garfield.library.upenn.edu/classics1990/A1990CR76700001.pdf> – hämtad 30 maj 2011
kl.18.22

Malung-Sälen - <http://www.malung-salen.se> – hämtad 15 maj kl. 15.42

Miljöaktuellt - <http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.363655/sa-manga-hundar-dodade-vargen-i-fjol> –
hämtad 10 maj 2011 kl. 20.07

Regeringen – länkar till allt: www.regeringen.se/sb/d/10364/a/158937 – hämtad 11 maj 2011 kl. 12.03
Politik för en livskraftig vargstam - <http://www.regeringen.se/sb/d/12704/a/158050#158050> – hämtad
28 maj kl.14.57

Regeringens svar: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/13/87/80/2fe58890.pdf> – hämtad 28 maj 2011
kl. 14.58

Rovdjurscentret: <http://www.de5stora.com/omrovdjuren/varg/farlig/> - hämtad 10 maj 2011 kl. 20.14

<http://www.de5stora.com/omrovdjuren/varg/kortfakta/> - hämtad 10 maj 2011 kl. 20.17

<http://www.de5stora.com/omrovdjuren/manniska/> - hämtad 10 maj 2011 kl. 20.20

<http://www.de5stora.com/omRovdjuren/fragor/fragorSvar/detalj.asp?FrageId=2298> – hämtad 23
maj, kl. 01.40

Sunesson, S. 1974. Politik och organisation – staten och arbetarklassens organisationer. Digital kopia:

http://www.marxistarkiv.se/sverige/socialdemokratin/sunesson-politik_o_organisation.pdf

- hämtad 22 juni kl. 12.31

Sveriges Radio (SR) <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=97&artikel=4246344> – hämtad 20 maj 2011 kl. 16.02

SR Kaliber - <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1316&artikel=3682222> – hämtad 21 maj 2011 kl. 19.34

Tyda.se - http://tyda.se/search?form=1&w=subsidiarity&w_lang=en – hämtad 30 maj kl. 16:40

Bilder:

Bild1 – http://www.malung-salen.se/kartor_538 – hämtad 29 maj 2011 kl. 12.04

Bild2 – SR- <http://sverigesradio.se/Diverse/AppData/isidor/files/83/9749.jpg> – hämtad 21 maj 2011 kl. 19.43

Fig. 1. 1 - <http://janda.org/c24/Readings/Lipset&Rokkan/Lipset&Rokkan.htm> - hämtad 10 maj 2011 kl. 12.06

Artiklar:

Miljödepartementet. 2009 - Artikel nr M2009.21

Böcker:

Björvall, Anders. 2007. Trettio år med rovdjur – och människor. Gidlunds förlag. Möklinta

Bryman, Alan. 2002. Samhällsvetenskapliga metoder. Liber. Malmö

Ekman, Henrik. 2010. Vargen – den jagade jägaren. Nordstedt. Stockholm

Halvorsen, Knut. 1992. Samhällsvetenskaplig metod. Studentlitteratur. Lund

Lindström, Erik R. 2001. Rovdjurens liv och roll i nordisk natur. Settern. Stockholm

Strömquist, Siv. 2006. Uppsatshandboken, 4:dje uppl. Hallgren & Fallgren. Mölnlycke

Intervjuer:

Fäbodägare A. 7 juni 2011, möte

Fäbodägare B. 2 juni 2011, möte

Fäbodägare C. 3 juni 2011, telefonintervju

Fäbodägare D. 3 juni 2011, telefonintervju

Hundägare A. 4 juni 2011, telefonintervju

Hundägare B. 4 juni 2011, möte

Jägare A. 2 juni 2011. möte

Jägare B. 3 juni 2011, telefonintervju

Jägare C. 3 juni 2011, telefonintervju

Jägare D. 4 juni 2011, telefonintervju

Jägare E. 5 juni 2011, möte

Jägare F. 5 juni 2011, möte

Jägare G. 4 juni 2011, telefonintervju

Lantbrukare A. 5 juni 2011, möte

Viltspårare A. 7 juni 2011, möte

Viltspårare B. 6 juni 2011, möte